



ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΑΡ.149-150

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Π ΠΥΘΑΓΟΡΑ ΔΡΟΥΣΙΩΤΗ: 'Επίκληση (ποίημα).
Ι Ν. Σ. ΒΡΑΧΙΜΗ: 'Ελ 'Ολβο (διήγημα)
Π ΠΑΥΛΟΥ ΚΡΙΝΑΙΟΥ: 'Ο γυρισμός του πολεμιστή (ποίημα)
Ι Ι. ΔΙΑΝΕΛΛΟΥ: 'Ονειροφαντασία.—Γατούλα (ποιήματα)
Π ΠΑΡΗ ΛΑΓΚΑΔΗ: 'Ελλάδα.—Τήν εὐτυχία (ποιήματα)
Π ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑ:—'Η λογοτεχνία στην 'Εφτάνησο (μελέτη)
Γ Γ. ΦΥΛΑΚΤΟΥ: Θυμάμαι... (ποίημα)

Χ ΚΥΠΡΟΣ

ΝΟΕΜΒΡΗΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1947



ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΙΜΗΝΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Ἔτησία συνδρομή γιὰ τὴν Κύπρον 10 σελίνια
» » » τὸ ἐξωτερικὸν 12 »
Κάθε τεύχος 2 σελίνια.

Διευθυντής: ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ,
19, Οὐζουριάν, Λευκοσία

Τυπογραφεῖο: «ΝΕΟΣ Κόσμος» Θωμᾶ Γ. Κυριακίδη

ΛΕΥΚΟΣΙΑ-ΚΥΠΡΟΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ: ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ: Τὸ τέλος εἶναι μακρὰ. —
Ζωγραφικὴ: Α. ΔΙΑΜΑΝΤΗ: Ἡ δευτέρη ἔκθεσις «Φιλοτέχνων».
Μερικὲς σκέψεις. — Νέα βιβλία. — Τύπος. — Περιεχόμενα τοῦ ΙΒ' τόμου.

ΤΥΠΟΣ

Πήραμε τὰς ἐπόμενας ἡμερίδας:
Ἐλευθερία, Δημοκρατία, Ἀνεξάρτητος,
Ἐλεύθερος Τύπος, Φωνὴ τῆς Κύπρου,
Ἐργάτης, Χρόνος, Παρατηρητής,
Πάφος, Νέα Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις,
Ἐφημερίς, Βῆμα καὶ τὰ περιοδικὰ
Κυπριακὴ Ἐπιθεώρησις, Ἀγωνιστής,
Μόρφωσις, Κυπριόπουλο, Λογοτεχνία,
Χριστιανικὴ Ἀναγέννησις, Φῶς,
Νέα Ἐστία, Μορφές, Κοχλίας,
Ποιητικὴ Τέχνη, Βωμός, Εὐβοϊκά
Γράμματα, Hermes, Portugal, L' Ase
Negre, International Dentistry,
Informations Culturelles,

ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ τεύχος ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνση τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» ὁ κ. ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ μετὰ τὸ περιοδικὸν (συνεργασία, ἐπιστολές, ἡμερίδες, περιοδικὰ, συνδρομές) νὰ στέλνονται εἰς τὴν διεύθυνση: *Νίκος Κρανιδιώτης, Μυκηνῶν 3, Λευκοσία.*

Στὸ ἐπόμενο θὰ δημοσιευθεῖ πλουσία καὶ ἐκλεχτὴ συνεργασία ἀπὸ τὴν Κύπρον καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Χυπριακὰ Γράμματα

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΒ'
ΑΡ. 149-150

ΛΕΥΚΟΣΙΑ, ΚΥΠΡΟΣ

ΝΟΕΜΒΡΗΣ
ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ } 1947

ΕΠΙΚΛΗΣΗ

Ἄποψε Θεέ μου πὸν πονῶ τόσο πολὺ τόσο πολὺ
Καὶ μοιάζω μὲ ἀζευγάρωτο πουλί ξενητεμένο,
Πὸν ἔχω μοιραία ὑποταγεί σὴ θεϊκῆ βαρειά βουλή
Τόσο, πὸν οὔτε τὸν θάνατο τολμῶ νὰ περιμένα.

Ἄποψε πὸν ὄλα μιὰ βαθειά, κρυφὴ μοῦ ἀνοίγουνε πληγὴ
Ἀγάπες, ἔρωτες, παλιὲς φιλίες καὶ ἀναμνήσεις
Πὸν οὔτε ἓνα ρόδο δὲν ἀνθεῖ πά στῆς ζωῆς μου τῆ φραγὴ
Κι' οὔτε μιὰ γνώριμη ἀγκαλιὰ ψυχῆ μου νὰ γυρίσεις.

Ἄποψε πὸν κι' ἡ πιὸ βαρειά μου ὀδύνη φαίνεται φαιδρὴ
Μπροστά σὶτὸ ἀπέραντο κενὸ πὸν ἀργὰ μὲ καταπίνει
Ἄς εἶτανε τὴν ὥρα αὐτῆ, τὴν τόσο ἀνήλεα φοβερὴ
Νὰ κοινωνήσω ἀπ' τὴν ἀγνὴ τῆς τέχνης Ἰπποκρήνη.

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ

ΕΛ ΟΛΙΒΟ

“Ένα εικοσιτετράωρο δέν είναι όπως πολλοί νομίζουν μια σωστή μέρα, από την ώρα που νά γεννηθεί ό ήλιος ως την άλλη φορά που θά ξαναφανεί. “Ένα εικοσιτετράωρο σημαίνει μια στιγμή, και επαναλαμβάνεται διαρκώς ή ίδια για ένα άκαθόριστο χρονικό διάστημα. Έπαναλαμβάνεται μέσα στο χάος της ύπάρξεώς μας. Κι' έμείς μαζί.

Άδύνατο νά γίνει διαφορετικά. Αυτό τό 'Ελ Όλίβο έπρεπε νά είχε γραφτεί ένα έξάμηνο πρωύτερα, από τόν περασμένο ακριβώς Δεκέβρη, τότες που ήρθαν οί έλπίδες και οί εϋτυχίες και θρονιάστηκαν μέσα μου, γιατί ήταν, λέει, τό πρόσφορο έδαφος. “Έβαλα τά δυνατά μου. Δέ θά τραθήσω γραμμή. Δέ θά τραθήσω γραμμή για τό 'Ελ Όλίβο. “Ημουν τό πρόσφορο έδαφος τους; Άρνιόμουνα νά παίξω τό ρόλο μου.

Τό τελευταίο όμως εικοσιτετράωρο έσήμαινε. Ό καύσωνας του άνοιχτού καλοκαιριού αιώρείτο μέ τεταμένη την ένταση του. Δέ μπόρεσε όμως ν' άποτρέψει τό τελευταίο εικοσιτετράωρο νά σημάνει. Έξεκρέμασα τό πάλι. Άπό τό μέτωπο μου, την προσωπίδα. Άπό τούς ώμους, τη σακούλα της άντικειμενικής κάρτερας. Άπό τό σώμα μου, τό ρούχο του τελευταίου προσανατολισμού. Πήρα μόνο από την πανάρχαιη κάσέτα την γυμνότητα της κληρονομίας μου. Τώρα είμαι όπως μέ γέννησε τη νύχτα ή μάνα μου. Σάς καλησπερίζω. Άπ' έδω αρχίζει ή δική μου μέρα.

“Έλεγα πως έγνώρισα τό 'Ελ Όλίβο τότες που ήρθαν και θρονιάστηκαν μέσα μου οί έλπίδες και εϋτυχίες. «Θά κατοικήσουμε όσο μporέσουμε έδω». Είπαν. «Νά ξαναφτερουγίσουν τά σωματίδια και οί ίνες και νά βοσκήσει ή ψυχή ύστερα μέσα στο έχεταμένο χάος της ύπάρξεως, ή ψυχή όταν εκείνο θά λουλουδίσει;» Είμαι καμωμένος για όλα. Μπορώ νά άνθέξω σέ όλα. Μπορεί όμως κανένας νά άνθέξει τόν πειρασμό της δοκιμασίας της πείρας του; “Ανοιξα λοιπό διάπλατα τις πόρτες και φώναξα «έμπρός κοπιάστε». Παρεχώρησα τόν έαυτό μου. Τότες από την μπάντα του κέντρου όπου έγκατέλειπα τόν έαυτό μου αναπήδησε τό 'Ελ Όλίβο. Όσφράνθηκα τόν κίνδυνο. “Όταν όμως όσφρανθεί κανένας του είδους τούτου τούς κινδύνους τετέλεσται. Είναι πάντοτε πολύ άργά.

Οί έλπίδες έσβυσαν και οί εϋτυχίες διαλύθηκαν, τό 'Ελ Όλίβο όμως ζει μαζί μου. Καλλίτερα ζω έγώ μέσα του κατά εικοσιτετράωρα πολύ μεγάλα.

Αυτό επαναλήφθηκε δύο, τρία, τέσσερα, πέντε θράδυα. Κάτω στην πίστα τά άκαλαίσθητα ζευγάρια, που δέν έπρόδιδαν ούτε

πρόθεση έρωτος, τὸ χόρευαν ταγκό. Ὁ σαξοφωνίστας μὸ τὸ ὀνόμασε. «Ἐλ Ὀλίβο, ἡ ἑλιά, ἰσπανικό». Μάταια προσπάθησα νὰ τὸ ξεφορτωθῶ ἀναζητώντας τὸν ἥρωα μου. Τοῦ εἶχα κιόλας τάξει ἓνα πεπρωμένο ὠραίο. Ἐνα πεπρωμένο ἐξιδανικευμένο. Ἡ τύχη του ἦταν κλεισμένη μέσα στὸ ρεφραῖν αὐτοῦ τοῦ τραγουδιοῦ, τοῦ ἰσπανικοῦ Ἐλ Ὀλίβο. Τὸ παλλόμενο πεπρωμένο θὰ μεταθιβαζόταν κραδαινομένο ἀξεδιάλυτο, ἔστω, μέσα του καὶ θὰ σερνότανε πίσω ἀπὸ τὸ πεπρωμένο αὐτὸ σκοτεινὰ καὶ μυστηριώδικα, ὅπως μόνο τὸ πεπρωμένο ἔχουν τὴ δύναμη νὰ σέρνουν.

Ἀνακάλυψα τὸν ἥρωα μου. Ἦταν ὁ φυσικῶς πὸν πουλοῦσε τίςπραμάτειες του ἔξω ἀπὸ τὸ κινηματοθέατρο. Εἶχε μάλιστα καὶ τὴ μικρὴ οἰκογένεια του, ὅπως τὸν ἤθελα. Καὶ ἦταν ὁ κατάλληλος. Ἡλικία 35-38. (Ἄν στὸ τέλος εὔρισκα πολλὰ τὰ χρόνια του, δὲν ἦταν δύσκολο νὰ κουτσουρευτοῦν μερικά). Ψηλός. Εἶχε τὰ μαλλιά του καὶ ἓνα ἀκαθόριστο χαμόγελο. Ἡ οἰκογένειά του: Μία κυρία τῆς ἡλικίας του. (Γιὰ τὴν ἡλικία ἰσχύουν ὅτι ἀνάφερα προηγούμενος, ἐντὸς παρενθέσεως). Ψηλή. Μελαχροινή. Πάντα ἀτμηλήτη. Εἶχε ἓνα παιδικὸ θυμὸ καὶ γεροὺς γοφούς. Αὐτὰ ὅλα εἶναι παρμένα ἐκ τοῦ φυσικοῦ.

Καιοῖδύο τους εἶχαν ἀπὸ ἓνα καροτσάκι μὲ τὸ ἴδιο πάντα ἐμπόρευμα. Καραμέλλες διάφορες, φρούτα τῆς ἐποχῆς καὶ πάντα φουντούκια καὶ φυστίκια. Ἡ κυρία ἥρωος περιμαζεύει τὸ κύριον σύζυγὸ τῆς ἐντελῶς μποέμικα ἀπὸ τὴν ταβέρνα «ὁ Κρίνος». Ὁ ἥρωας ἀφῆνε ἐντελῶς μποέμικα τὴν κυρία σύζυγὸ του νὰ φλερτάρει μὲ τοὺς διάφορους μάγκες τῆς ἀγορᾶς. Εἶχαν τέλος πάντων μιὰ ζωὴ πὸν ἐπέτρεπε τὴν ἀνάπτυξη πολὺ σταθερῶν δεσμῶν πάλω σὲ ἀδέσμευτα αἰσθήματα. Ἡ ἡλικία τους, εἴτε τὸ ἤθελαν, εἴτε δὲν τὸ ἤθελαν εἶχε χαράξει πάνω στὰ πρόσωπά τους τὴν αὐστηρὴ ἐπίγνωση τοῦ χρόνου, ἄς παραδεχτοῦμε, τοῦ ἄσκοπου, χιχμένου χρόνου.

Ἐδῶ θὰ ἐκινεῖτο ἡ ψυχὴ μου μὲ τὸ ρεφραῖν τοῦ Ἐλ Ὀλίβο.

Ἡ κάθαρση θάρχιζε τίς ἡμέρες τῶν γιορτῶν τῶν Χριστουγέννων, τότες πὸν κάμποσοι νομίζουν ὅτι πρέπει νὰ δοκιμάσουν νὰ ξαναγεννηθοῦν καὶ γεύονται ἢ ἀποπειρῶνται νὰ γευτοῦν τὴ νεότητά τῆς ζωῆς. Ὁ κόσμος, σὲ κάτι τέτοιες περιστάσεις, κινεῖται καὶ παρῶσιάζεται καὶ πολὺ πυρετὸ καὶ πολλές ἰκανότητες. Μοῦ ἀρέσει. Θάνοιγε μάλιστα ἓνα μεγάλο κέντρο. Ὁ κόσμος θὰ πλημύριζε τὴν αἶθουσα του μέχρι ἀσφυξίας καὶ ὁ ἥρωάς μου, μὲ τὴ γυναῖκα του, μισομεθυσμένοι θὰ ριχνότανε, ἀκούοντας πρώτη φορὰ τὸ Ἐλ Ὀλίβο, στὸ χορὸ, χωρὶς νὰ ξέρουν νὰ χορέψουν. Ἐδῶ θὰ ἀντίκρουζαν πρώτη φορὰ τὸ σκοτεινὸ πεπρωμένο τους. Ἡ ὑπόνοια ἐνὸς ἰδανικοῦ χαμένου μέσα στὴ μιζέρια τῆς καθημερινῆς τους ζωῆς, δουλιά τοῦ Ἐλ Ὀλίβο, θάδινε στὰ κουρασμένα τους πρόσωπα τὴ δύναμη ν' ἀντλήσουν μιὰ φωτεινὴ ἀχτίδα ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ πηγᾶδι τοῦ ἔυθοῦ τους.

Καί αὐτά, νομίζω, εἶναι παρμένα ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Λαμβάνουν χώραν. Μόνο, τὸ διήγημα δὲ γράφηκε καὶ οὔτε θὰ γραφεῖ ἀπὸ μένα. Τραβῶ κατ' ἄλλου. Κατ' ἄλλου μὲ σπρώχνει τὸ 'Ελ 'Ολίβο.

Θὰ πάω σ' ἓνα φίλο πού τοῦ μιλῶ ἀπὸ ἀπόσταση μιᾶς σπιθαμῆς καὶ μπορῶ ν' ἀγγίσω τὰ ρούχα του καὶ νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ ψηλαφίσει καὶ κείνος τὰ δικά μου, ἂν τοῦ ἔρθει ἡ ἐπιθυμία. Γιὰ νὰ συνηνοοῦμαστε καὶ νὰ μὴν ἔχουμε παρεξηγήσεις. Μοῦ δανεῖζει βιβλία καὶ τοῦ δανεῖζω. Καὶ πιστεύει μαζὺ μὲ μένα πὼς ἓνα εικοσιτετράωρο δὲ σημαίνει ἀπλῶς καὶ μόνο μία, δύο, τρεῖς. εικοσιτέσσερις ὥρες τῶν 60 λεπτῶν. Ἀλλὰ ἓνα δισεκατομῦριο στιγμῆς ἀπαράλλαχτες.

Πρὶν τὸν συναντήσω ἔζησα λίγο καιρὸ μὲ τὸν περιστερεῶνα μου. "Ὅταν θὰ πάω, κουρδισμένος γι' αὐτὸν πάλι, θὰ τὸν συναντήσω στὸ δημόσιο κῆπο τῆς πρωτεύουσας, μέρα μὲ φῶς καὶ λάμψη, ἐνῶ ὁ καθένας μας θὰ κουβαλάει γύρω του τὴν ὀμίχλη τῆς βόρειας καταγωγῆς του.

**

Ὁ περιστερεῶνας εἶναι πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι μου. Μπροστά του οἱ μπανιέρες πολὺ περήφανες τὸ καλοκαίρι προβάλλουν τὰ πράσινα κεφάλια τοὺς ψηλότερα ἀπὸ τὰ σπίτια του. Εἶναι ὅλα ἓνας ἀριθμὸς μεγάλος, 30 ἕως 31 ἢ 32 ζευγάρια. "Ὅπως πάντοτε ὑπάρχουν ὅλα τὰ χρώματα. Ἡ καταμέτρηση ἔγινε τὴν ὥρα πού θρισκόντανε στὸ φτερό, γι' αὐτὸ τῆς λείπει ἡ ἀκρίβεια. Δὲν ἦταν εὐκολο πράγμα, ἀλλὰ οὔτε πάλι καὶ πάρα πολὺ ζόρικο. "Ἐφτασα ὡς τὸν κατὰ προσέγγιση προσδιορισμὸ.

Τὰ περισσότερία τὸ προηγούμενο καλοκαίρι (μέσα σ' αὐτὸ μεγάλωσε τόσο ὁ συνοικισμὸς τοὺς) τὸ πέρασαν μιὰ χαρά. Φλάπ, ἔπαιρναν ὅλα μαζὺ τὰ φτερά τοὺς καὶ ὀρμούσανε στὸν ἀνοιχτὸ κάμπο. Ἡ γεωργία ἦταν ἄφθονη καὶ ποικίλη καὶ γευόντανε ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς πού τραβάει τὸ στομάχι τοὺς. "Ὅμως δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθεῖ πὼς μέσα στὸν κάμπο μαζεύανε τὸν ἐπιούσιο μὲ τὴν ἡσυχία τοὺς. Κάθε ἄλλο. Μὲ τὸ παραμικρὸ, φλάπ καὶ τὰ 60, 64 περισσότερια ἄφηναν τὸ ἔδαφος καὶ χαμηλοπετώντας ἐπόπτευαν τριγύρω νὰ ξέρουν τί τοὺς γίνεται. "Ἄν ἐπερνοῦσα ἓνας περαστικός, φλάπ, ψηλὰ τὰ κόκκινα τοὺς πόδια καὶ φροῦ, φροῦ τὰ φτερα τοὺς. "Ἐνα ἢ μισὸ κύκλο καὶ φλάπ κάτω πάλι τὰ κόκκινά τοὺς ποδαράκια καὶ στικ, ἡσυχὰ οἱ φτεροῦγες. "Ἦστερα κουιόντανε περιστεριάτικα καὶ μαζεύανε τοὺς σπόρους. "Ἄν ἐπερνοῦσε ἓνα ζῶο μὲ τὸν ἀφέντη του, τὸ ἴδιο. Πολλὲς φορές ἓνας σκύλλος μόνος ἀπὸ δυὸ σκάλες μακρὰ. Καμμιά φορά, χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ ἀντιληφθῶ τίποτε.

Ἦταν μιὰ μεγάλη δουλιὰ τὸ σιγοπέταμά τοὺς μισὸ κύκλο καὶ τὸ βιαστικὸ τοῖμπημα τῶν σπόρων. Δὲ μοιάζουν διόλου μὲ

τὰ πρόβατα πού βόσκουν. Τούς λείπει ἡ ἐμπιστοσύνη. Μιά φορά εἶπα νὰ μετρήσω πόσες φορές εἶναι δυνατό νὰ πετάξουν σέ μιὰ ὥρα. Μὰ ἦταν ἓνα πράγμα ἀδύνατο γιὰ μένα. Μοῦ φαίνεται, πετάζανε πέντε φορές σ' ἓνα λεπτό καί στο δεύτερο ἄρχισαν νὰ μοῦ ξεφεύγουνε.

Ἔτσι ζήσανε τὸ περασμένο καλοκαίρι τὰ περιστέρια καί ὁ συνοικισμός τους, πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι μου, εἶχε τὰ πρωινὰ κίνηση καί ζωὴ καί χαρά. Ἦρθε ὁμως ὁ βαρετὸς περσινὸς χειμῶνας. Οἱ βροχὲς κρατούσανε μέρες. Οἱ σπόροι εἶχαν χαθεῖ καί ὁ κύριός τους ἔπαψε νὰ τὰ θυμάται. Ὅταν γύρισε τὴν ἀνοιξη, ἔρῃκε ἔρημο τὸ συνοικισμό τους καί μόνο, σὰν τὸν σκοτεινὸ ἄγγελο τῶν μεγάλων συμφορῶν, ἓνα μαῦρο περιστέρι καθότανε στὸ περβάζι μιᾶς φωλιάς. Μέσα στὸ χειμῶνα, χωρὶς νὰ τὸ πάρω χαπάρι, εἶχαν πεθάνει 62 ἢ 63 περιστέρια.

Τριγύρω ἦταν μιὰ λύπη πολὺ λεπτή. Οἱ μπανανιές εἶχαν σουρώσει καί ντυθήκανε σκληρὰ μέσα στὰ χοντρά χειμωνιάτικα τους καί ἡ ἀνοιξη δὲ στάθηκε ἱκανὴ νὰ τὶς πείσει ν' ἀλλάξουνε. Ἐνῶ τριγύρω τὰ ἄλλα δέντρα εἶχαν ἀρπάξει κιόλας τὰ πράσινά τους βουρτσισμένα καί γυαλιστερά, οἱ μπανανιές πενθούσανε τοὺς περσινούς γείτονες. Τὸ μαῦρο περιστέρι ἦταν ἐκεῖ καί συγκινημένο ἀπὸ τὴ στοργὴ πού ἐκδηλωνότανε μὲ βαρὺ πένθος εὐγνωμονοῦσε καί ἔμενε. Σὲ μένα ὁμως πού ἤξερα ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα καί ἀπὸ τὴ φύση γενικώτερο, παρόλη τὴ λύπη μου, ἡ σκληρὴ πείρα μου ἔκλεισε λίγο ἐμπαιχτικά τὸ μάτι: «Ἀκόμη λίγο καί νὰ δεῖς. Τρεῖς σκάλες θὰ χρειαστεῖ νὰ πετάξει ὁ μαυροκόρακας καί θὰ ζευγαρωθεῖ μὲ καμιὰ ξένη περιστέρα ἀπὸ τὸ γειτονικὸ συνοικισμό. Καί οἱ μπανανιές θὰ θάλουν τὰ καινούργιά τους, περισσότερο καινούργια ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἄλλη φορά. Καί θὰ ὀρθώσουν τὸ ἀνάστημά τους καί θὰ πάρουν περηφάνεια καί θὰ τὰ ξεχάσουν ὅλα». Ἐγὼ εἶχα ἀκόμη μέσα μου συστολές καί φιλότιμο μὰ στὸ τέλος μὲ θία κράτησα τὴν εἰρωνεία μου. «Περιστέρι μου, πόσο πού εἶσαι λυπημένο!» Ὅταν ἔφευγα ἀπὸ τὸν τόπο τῆς συμφορᾶς κουνούσα σιγὰ τὸ κεφάλι μου γιὰ νὰ διώξω ἓνα ἐλαφρὸ χαμόγελο.

Ἡ ἀνοιξη ἦρθε καί ἔφυγε. Οἱ μπανανιές ξέχασαν τὴ λύπη τους καί μέσα στὴν καινούργια τους φορεσιά δὲν ἀφήνουν οὔτε τὴν ὑπόνοια μιᾶς μακρινῆς θύμησης τῶν περσινῶν φίλων. Μόνο τὸ περιστέρι μαῦρο, ὅπως ὁ ἄγγελος τῆς μεγάλης συμφορᾶς, ὅταν βραδυάσει, ἔρχεται μοναχὸ καί λυπημένο στὴν ἔρημη συνοικία. Κάθεται ἔξω ἀπὸ τὴν παλιὰ φωλιά του καί περιμένει τὴ νύχτα καί ὅ,τι περιμένουν τὰ μαῦρα περιστέρια πού τὰ ἔδερε ἡ συμφορὰ ἢ μεγάλη.

Κάθε πρωῖ, φλάπ, ἀντικρὺ, παίρνουν τὸ φτερό τους καί χυμοῦν στὸν ἀνοιχτὸ κάμπο τὰ περιστέρια τοῦ ἀντικρυνοῦ περιστερώνα. Πολλὲς φορές πετοῦν πάνω ἀπὸ τὸν ἔρημο συνοικισμό τοῦ

μαύρου περιστεριού. Ἐκείνο ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ μετράει μόνον τὰ περιστεριάτικα θήματά του καὶ ἀρνεῖται νὰ συναναστραφεῖ. Καὶ νὰ μὴν ὑποθεθεῖ ὅτι ἡ ἀνοιξη δὲν ἦταν ἀνοιξη φέτος. Ἦταν πλούσια καὶ μυρισμένη ὅπως οἱ καλὲς ἀνοιξες ποὺ κουβαλάνε τοὺς ζουμεροὺς πόθους καὶ τὰ μεγάλα φτερά. Καὶ κάποτε, τὸ πιστοποιῶ ἐγώ, τ' ἀπογεύματα, τὸ ἀπαλό χρῶμα διαλύεται μέσα στὸ ριγηλὸν ἀέρα καὶ τὰ ρίγη του μέσα σὲ μεθυστικὰ ἀρώματα καὶ ὅλα μαζὺ μέσα στὴν καρδιά μας ποὺ γίνεται τρελλή καὶ ἀφρόντιστη καὶ καλεῖ, καλεῖ τὴ χαρὰ.

Τὸ περισσότερὸ ἐπερίμενα νὰ φέρει τὴ γλυκιά του ἐρωμένη καὶ δὲν τὴν ἔφερε στὸν ἔρημο συνοικισμό. Ἐπερίμενα νὰ μὲ ἀφήσει καὶ μαζὺ τὴν ἀδειανὴ φωλιά του καὶ δὲν τόκαμε. "Α. Εἶναι πράγματα αὐτά! Εἶναι πράγματα αὐτά! Χτυπῶ κι' ἐγὼ τὸ πεπρωμένο ποὺ κραδαίνουν οἱ μουσικοὶ παλμοὶ τοῦ Ἐλ Ὀλίβο. Δὲν ξέρω ἂν θὰ μπορούσε νὰ λείψει τὸ τραγούδι, ἢ οἱ πραγματικοὶ ἠρώες μου, ποὺ πουλοῦν φουντούκια καὶ φυσικάκια ἔξω ἀπὸ τὸ κινηματοθέατρο (Αὐτοὶ ποὺ ἔχουν δημιουργήσει τοὺς στερεοὺς δεσμούς τοὺς πάνω σὲ ἀδέσμευτα αἰσθήματα) ἢ τὸ μοναχικὸ μαῦρο περισσότερὸ τοῦ ἔρημου περιστερώνα, χωρὶς νὰ μειωθεί τὸ νόημα καὶ τὸ αἶσθημα ὅλων. Τὸ μόνο ποὺ ξέρω εἶναι πῶς ὅλα τὰ ἀπτά αὐτὰ πράγματα ζοῦν μέσα στὸ κραδαινόμενο ἀπὸ ἠχητικὰ κύματα νόημα τοῦ Ἐλ Ὀλίβο (ποὺ κάποτε παίρνει τὸ νόημα τῆς ζωῆς) καὶ ἡ πείρα μου, ποὺ μοῦ ἔκλεισε ἐμπαιχτικὰ τὸ μάτι γιὰ τὴ θλίψη τοῦ περιστεριού, εἶναι ἀνίσχυρη νὰ μὲ βοηθήσει νὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὴν καταθλιπτικὴ καταπίεσή του. Στροβιλίζομαι μέσα σ' ἓνα χάος ποὺ τὸ νιώθω μέσα μου. "Οποῖος ἔχει τὸ δικό του χάος τὸν προσκαλῶ. "Ας εἰσέλθει. Ὅριστε.... Στροβιλίζομαι διαρκῶς.

Εἶναι περίεργο πῶς ἔρχονται αὐτὰ ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρουν. Ἀκόμη περιεργότερος ὁ τρόπος ποὺ μᾶς ἀπασχολοῦν. Φυσικὰ πρέπει νὰ τὰ ἀνταμώσουμε στὴ ζωὴ, πρέπει, θέλω νὰ πῶ, νὰ γνωριστοῦμε. Δὲν εἶπα τὴν τελευταία λέξη. Δὲν εἶπα τίποτε. Ἐπανέρχομαι στὴν πρώτη μου διατύπωση. «Εἶναι περίεργο πῶς ἔρχονται αὐτὰ ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρουν. Ἀκόμη περιεργότερος ὁ τρόπος ποὺ μᾶς ἀπασχολοῦν».

Τὸν τελευταῖο, τελευταῖο καιρὸ εἶχα σχέσεις μὲ κάτι τὸ πολὺ ἀπλό. "Ὅπως τὸ νερὸ ποὺ τρέχει ἡσυχὰ καὶ εὐχάριστα. Ἦθελα νὰ γράψω γιὰ μιὰ ζωὴ ποὺ ἦταν ἡσυχία, ποὺ ἐπροορίζετο νὰ εἶναι εὐχάριστη καὶ ξαφνικὰ πῆρε διαφορετικὴ τροπὴ. Ἦσυχια, πάλι, ἡσυχία κύλησε ἢ ζωοῦλα αὐτὴ καὶ θλιμένα ἔσθυνε γιὰ νὰ μελαγχολήσει τὶς ὁμορφες μέρες ποὺ ἔπρεπε νὰ ἔχει καὶ δὲν τὶς ἀξιώθηκε. Ἦταν μιὰ μικρὴ κορούλα, δεκατριῶ χρονῶν καὶ πέθανε—θεὸ μου—ἔρημη καὶ μοναχὴ. Γιατὶ νὰ μὴν τὴν ἔγνοσα τὴν ἱστορίαν της, ὅπως τὴν εἶδα ἐγώ; Τώρα ἐνθάδε κεῖται ἡ ΝΙΚΗ ΚΑΠΕΡΤΑ ἑτῶν 13 ὀλομόναχη γιὰ πάντα καὶ ποιὸς δὲ φοβᾶται τὸν ὕπνο τῶν πεθαμένων γιὰ νὰ τὸν ταραξει.

Τὴν εἶδα τρεῖς μέρες πρὶν ξεψυχήσει. Τὸ λευκὸ τῆς πρόσωπο ἦταν ροδοκόκκινο ἀπὸ τὸν πυρετὸ τῶν 40—41 βαθμῶν. Τὰ μάτια τῆς ἦταν μεγάλα, θεόρατα, ὀλόμαυρα καὶ εἶχε μιὰ Ψυχούλα γεμάτη πόνο γιὰ τὸν πόνο. Τὶ κάθουμαι καὶ διηγούμαι αὐτὲς τὶς ρωμαντικὲς ἱστορίες! Καὶ ὅμως ξέρω ὅτι τώρα εἶναι ἡ ὥρα μου. Εἶναι ἡ ὥρα πού πρέπει νὰ εἶναι ὅπως εἶναι, καὶ τὸ διήγημα αὐτὸ πρέπει νὰ τὴν παραστήσει πιστότερο ἀπὸ καθρέφτη.

Ἵστερα βλέπεις αὐτὸ τὸ μεγάλο νοσοκομεῖο πού ἀπλώνεται μπροστὰ στὸ δημόσιο κήπο πού περνᾶς τώρα τὶς μέρες σου; Ἔχω τὸ προνόμιο νὰ τὸ ἐπισκέφτομαι κάποτε. Θὰ ἔχεις θέβαια διαβάσει γιὰ ἰωδοφορμισμένες νύχτες νοσοκομείων, μὰ νὰ τὶς ἀναπνέεις εἶναι ἄλλο πράγμα. Ὑπάρχουν καρδιὲς καμωμένες ἀπὸ γογγυσμούς νοσοκομειακῶν νυχτῶν ἰωδοφορμισμένων.

Ξέρω πῶς στὴν ἀρχὴ τοῦ χειμῶνα γύρω τὰ ψηλὰ δέντρα, μὲ τὸν φτερωτὸν κόσμον πού προσελκύουν, σαλεύουνε μέσα μας τὸ μυστήριον πού νανουρίζει ὁ ποταμὸς, ὅταν κατεβαίνουν τὰ νερά τῶν βροχῶν. Ὑπάρχουν ὅλα αὐτά. Ὑπάρχει ὅμως μὲ μεγαλύτερη ἀλήθεια τὸ νοσοκομεῖο.

Ἀλλὰ ἀκόμη ἀληθινότερη καὶ ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο εἶναι ἡ μαύρη νύχτα. Ὅταν κανεὶς κουραστῆ κοιμᾶται καὶ ξεκουράζεται. Ὅμως κάποτε εἶναι μιὰ κούραση πού δὲ φέρνει ὕπνον, ἀλλὰ στιβάζει κούραση πάνω στὴν κούραση καὶ τὸ τετνωμένο νεῦρον τεζάρει πάνω στὸ τέτνωμά του. Ἐκεῖ δὲν μπορεῖ ν' ἀναπαυθεῖ ὁ ὕπνος καὶ ἀπομακρύνεται τρομαγμένος.

Ὑπάρχουν μερικὰ αἰτήματα ἀνθρώπινα διπλῆς φύσεως. Χαρακτηριστικὴ ἰδιότητά τους προσφέρουν καὶ ἀποδέχονται. Ἀλοῖμονο σὲ κείνους πού δὲν ἀνταποκρίνονται στὴ διπλὴ φύση τους καὶ τρισαλοῖμονο στοὺς ἀνθρώπους πού δὲν μποροῦν νὰ δεχτοῦν. Μὴ μπορώντας νὰ ξοφλήσουν μὲ τὰ αἰτήματα τῆς φύσεώς τους βασανίζονται διαρκῶς ἀπὸ τὴ σύστασή τους τὴν ἴδια καὶ κουράζονται ἀπὸ τὴν κούραση πού δὲ φέρνει τὸν ὕπνον, ἀλλὰ στιβάζει κούραση πάνω στὴν κούραση. Φοβισμένοι ἀπὸ τὴν τρομαγμένη τρυφερότητά τους δὲν μποροῦν νὰ ἀναπαυθοῦν καὶ γυρνοῦν μὲ ἐπικίνδυνη ὕλη μέσα τους μέρα καὶ νύχτα. Τὸ μεγάλο νοσοκομεῖο μυρίζει ἰωδοφορμισμένες νύχτες, οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, τρομαγμένη τρυφερότητα καὶ αὐπνο μυαλὸ πού χτυπάει τὴν πόρτα τοῦ ἀσύλου. Ὅχι τοῦ ἀσύλου τῆς πολιτείας πού φροντίζει ἡ ψυχόπονη κοινωνία. Τὸ ἄσυλον τῆς ψυχῆς μας πού περιποιεῖται ἡ τρωθείσα τρυφερότητά μας, ἡ δική μας τρυφερότητα.

Τὰ χέρια καὶ ἡ ἐπιδερμίδα εἶναι ἐχθεθιμένα καὶ εὐκολὰ ἀγγίζονται. Μὰ ἡ ἐπιδερμίδα τῆς ψυχῆς μας; Πρέπει νάχει τὴ δύναμη τῆς δροσιάς τῆς νύχτας ἐκεῖνο πού θὰ τὴν πλησιάσει μέσα στὰ βάθη αὐτά. Οἱ ἄνθρωποι πού κρούουν τὸ ἄσυλό τῆς εἶναι οἱ σιγουρότεροι.

Οἱ ἰωδοφορμισμένες νύχτες μᾶς σκεπάζουν καὶ ἀναπνέουμε τὸ ὀπιούχον ἀντίδοτον τοῦ ἀνεκπλήρωτου αἰτήματος τῆς ἀνθρώπι-

νης φύσης. Ὁ ποταμὸς παφλάζει τὰ νερά τῶν βροχῶν μέσα στὰ σκότη τους. Ἡ προέχταση τῶν ψηλῶν δέντρων, με τὴ ζωὴ τοῦ φερωτοῦ κόσμου, ποὺ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν περιέργεια τῶν αἰσθήσεων, ἐπιτρέπει τὴ χαλάρωση τῆς ἐπίμονης προσκόλλησης. Μὰ ἡ ψυχὴ μόνο με τὴν ψυχὴ γιαιτρεύεται καὶ ὁ ἄνθρωπος δίπλα στὸν ἄνθρωπο διατηρεῖ τὴ φυσιολογία του. Ἡ κατάρρα εἶναι πάντοτε ἡ δοξολογία ποὺ ἡ πληγωμένη εὐαισθησία μας δὲν μπόρεσε νὰ ψελλίσει καὶ ἡ τελειωτικὴ ἄρνηση, ἡ ἀναμονὴ ἢ προδομένη.

Ἀμφιβάλλεις πῶς τὸ ἀληθινὸ πεπρωμένο τῶν ἀληθινῶν ἀνθρώπων προϋπάρχει; Ἡ ψυχὴ μόνο με τὴν ψυχὴ γιαιτρεύεται καὶ ὁ ἄνθρωπος δίπλα στὸν ἄνθρωπο διατηρεῖ τὴ φύση του. Τὸ ἀληθινὸ πεπρωμένο τῶν ἀληθινῶν ἀνθρώπων προϋπάρχει.

Ξανασφυρίζω τὸ ἀγαπημένο μου τραγούδι. Πόσο ἀκαθόριστο πρέπει νὰ εἶναι τὸ προϋπάρχον πεπρωμένο τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ τὸ δικό μου κινεῖται καὶ ἐκπορεύεται ἀπὸ τοὺς παλμούς τῶν ἤχων! Ἀπορῶ τὴν τελευταία τούτη στιγμή γιὰ τὶς χοντροκοπιές ποὺ μάζεψα καὶ στίβασα σὲ τοῦτο τὸ χαρτί.

Θυμᾶμαι με συγκίνηση τὴν ἀσημένια σιωπὴ ποὺ εἶδα προχτές.

Ἀπλώθηκε μπροστά μου σὰν τάπητας ἀπέραντος, σὰν γαληνεμένη θάλασσα ποὺ ἀσήμωσε καὶ ἡ ἀπεραντοσύνη της εἶναι τόση ποὺ δὲν ἐπιτρέπει τὴν ὑπόνοια ὑποδοχῆς. Δὲν ἦταν τὰ βάρια τ' ἀσημένια ποὺ στρώθηκαν γιὰ νὰ περάσω θλιμένος πρίγκηπας μὲς νέας θεότητος. Ἦταν τὸ κάλεσμα ἐνὸς μακρινοῦ ταξιδιοῦ ἀνεξέλεχτου. Πόσο θάθελα νὰ πετρώσω τούτη τὴ στιγμή πρὶ νὰ προφτάσω νὰ ξανατελειώσω τὸ Ἐλ Ὀλίβο ποὺ ἀνεμίζεται καὶ με ἀνεμίζει μέσα στὸ χάος του καὶ τὸ χάος μου. Ἐγὼ ὁ ὑπερευαίσθητος τούτη τὴ στιγμή θέλω νὰ διαμαρτυρηθῶ γι' αὐτὸ τὸ νόμο τῶν πεπρωμένων. Στὸ κάτω κάτω, θέλω νὰ διαμαρτυρηθῶ γι' αὐτὸ τὸ νόμο τῶν πεπρωμένων. Θέλω νὰ διακινδυνέψω ἀνάποδα αὐτὴ τὴ φερά.

Μέσα στὸ καρυδότσιφλο τῆς τρέλλας τήκεται κάθε λογικὴ καὶ ὅποιος δὲν τὸ πιστεύει δὲν ἔχει πεπρωμένο ἀληθινό.

Ν. Σ. ΒΡΑΧΙΜΗΣ

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗ

Θάνε σκοτάδι λίγο πριν να ὀρθώσει
 π' ἀφέντης ἀπ' τὴν θύελλα θὰ γυρίσει.
 Κ' αἰφνίδια ὅπως θὰ κρούσει τὸ μαντάλι
 βοή μες τὴν σιωπὴ κι' ἀνεμοζάλη.
 Στὸ παλαιῖκό ἀδλοπόρτι του θὰ στέκει
 περιεργος κνηγὸς χωρὶς ντουφέκι!
 Θάνε σκοτάδι κι' ὅμως τὸ σκυλί του
 μ' ἔξαλλο χουγιατὸ θάνε ἀντικὸυ του.
 Σῆν τ' Ὀδυσσεύα τὸν Ἄγρο θάνε κάτου
 καὶ τὸ ἐμβατήριο τῆς Χαράς θὰ παίξ' ἢ οὐρά του.
 Καὶ θὰ ξυπνήσει ὠχρὴ κι' ἀνταριασμένη
 ἢ ταπεινὴ συμβία του ἀλαφιασμένη.
 Θάνε οβυσμένο ἀπ' ὄρα τὸ λυχνάρι
 μὰ θὰ φωτᾶει ἢ καρδιά της σὰ φεγγάρι.
 Φεγγάρι ὠχρὸ στὸ πέλαο τῶν ἐλπίδων
 βροχὴ ἀργυρὴ σταδλάκι τῶν ρυτίδων!
 Στὴν κουρασμένη ἀναμονὴν τρεμουλά
 —πῶς λιανοτρέμει στὸ ἄνθος μιὰ δροσοῦλα!
 Κι' ὄρα ὁ τυραννήμενος τοῦ πολέμου
 πὼς ζεῖ! Εἶν' αὐτός; Στὸ πλάϊ της οὐρανέ μου!
 Μῆτε φιλί, οὔτε δάκρυ, οὔτε τὸ χέρι
 τὸ βλέμμα μόνο λέει καὶ λέει τι ξέροι!
 Τὸ βλέμμα μόνο σ' ὀρθινὸ σκοτάδι
 μιᾶ ἢ ψυχὴ καὶ μέσα ἀπὸ τὸν Ἄδη!
 Τρισάγιε Κύριε δέεται ἄλλοπαρμένη
 τόση χαρὰ, ἁμαρτία πάει νὰ γένει!
 Τόση χαρὰ πὸν κλαίει, βογγᾶ, καὶ τρέμει
 γνέμα χρυσὸ ἰριδίζει στὴν ἀνέμη.
 Τοῦ λογισμοῦ ἢ ἀνέμη, ἄλλο γνέμα
 καὶ τῆς ψυχῆς της ὁ ἄρτος καὶ τὸ αἷμα.
 Τοῦ Μυσικοῦ της δειπνοῦ ἢ παρησία
 λυώνει ὡς καρπὸς ἢ ἀνέσπερη ἀγωνία.
 Γλυκὺς καρπὸς πὸν σιᾶει τὸ θεῖο χυμὸ του.
 μες τὴν καρδιά τὸν ἅγιο σταλαγμὸ του.
 Χριστὸς Ἀνάστη! Κύριε ψιθυρίζει
 κι' ἢ βροῦση τῶν δακρῶν της ἀναβλᾶζει.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ

ΟΝΕΙΡΟΦΑΝΤΑΣΙΑ

Χρόνια και χρόνια τὸ ζητῶ, δώδεκα ὅλα χρόνια !
 Στὸ ναί σου, ἀνοίγει ὁ οὐρανὸς σι' ὄχι τὰ καταχθόνια !
 Καὶ πότε ἀνάερα κρεμασιός, σὲ τάρταρα κι' ἀστέροια.
 Ποῦ θὰ μὲ στείλῃς; σὲ ρωτῶ μὲ σταυρωμένα χέρια.
 Μὰ ἔνοια σου, πλάσμα ἀνίδεο, τὸ κοφιερὸ φαριμάκι,
 Ποὺ τὴν καρδιά μου πότισες κι' ὅλο μου τὸ κορμάκι,
 Μιὰ νύχτα, ἦρθε σπλαχνικὴ μιὰ ὄνειροφαντασία,
 Κι' ἐσιτάλαξε στὰ στήθη μου γλύκα, γαλήνη θεία.
 Πῶς ἦσουν, λέει τ' ὄνειρο, μαζί μου σ' ἓνα τόπο,
 Κι' οὔτε ψυχὴ φαινότανε, ἔχρος, οὔτ' ἓνα ἀνθρώπου.
 Πίσω ἀπὸ σὲ βονὰ ψηλά . . . πίσω ἀπὸ μένα χάος!...
 Οὔτ' ἓνα βῆμα ! Θάνατος !... Κι' ἐγὼ καλὸς καὶ προῶς
 Σὰν πάντα, σοῦεipa, ἀγάπη μου καὶ τώρα ποῦ θὰ πᾶμε;
 Γιὰ γλυτωμό, δὲν ἔχομε φτερὰ γιὰ νὰ πετῶμε.
 Κι' ἐσὺ σ' αὐτὸ τὸ φοβερὸ τόπο, καμωὴν ἐλπίδα
 Μὴν ἔχοντας, μοῦριξες μιὰ δλόχρονη ἀχτίδα,
 Μιά σου ματιὰ πονετικὴ, καὶ τότε ὅλα ἐμπρός μου
 Ἐπ' ἄκρη ὡς ἄκρη ἐλάμπανε τὰ πέρατα τοῦ κόσμου !
 Ἐπλωσες τὰ χεράκια σου, γλυκὰ σ' ἐμὲ δοομένα,
 Μ' ἀγκάλιασες, σ' ἀγκάλιασα, τὰ χεῖλη ἐνωμένα . . .
 Δὲν ξαίρω πόσοι πέρασαν καιροὶ σ' αὐτὴ τὴ στάση!...
 Περῶ ἢ Αἰωνιότητα; . . . Σβύνει τὸ φῶς στὴν πλάση;...

Δώδεκα χρόνια λαχταρῶ τὸ ἄλλο φιλί σου !
 Νὰ μοῦ τὸ δώσης δὲ θέλεις κι' ἄς τὸ ποθεῖ ἡ ψυχὴ σου.
 Φεύγεις καιροὺς καὶ χάνεσαι, γυρίζεις πίσω πάλι,
 Ξαναφουντώνει ἡ φλόγα μου, σ' ἀνοίγω τὴν ἀγκάλη;
 Μ' ἀγγίζου τὰ χεράκια σου, στὰ μάτια σὲ κυττάζω,
 Θέλεις νὰ κλάψης, δὲ μπορεῖς... μὲν κλαίω ἐγὼ, σπαράζω,
 Καὶ τότε βρίσκεis ἕξαφνα μιὰν ἀφορμὴ ἓνα γέμμα,
 Φεύγεις, μ' ἀφίνεις . . . σταματᾷ σὺς φλέβες μου τὸ αἷμα.
 Καὶ τώρα, πλάσμα ἄμοιρο, σὰ σὲ θωρῶ μπροστά μου
 Κάθε φορὰ, μένει ψυχρὴ ἀναίσθητη ἡ καρδιά μου.
 Μὰ ὁ νοῦς μου, μὲ θεϊκὴν ὁρμή, χροσὲς φτερογεγες βάζει
 Καὶ πάω στοῦ ὄνετρον τὴν κροά, ποὺ ὅλ' ἴτελα σοῦ μοιάζει,
 Ποὺ μὲ κερνάει τὸ φιλί μὲ τὴν ἀθανασία,
 Μέσα σὲ μιὰν ἀπόκοσμη ὄνειροφαντωσία !

Ἀθήνα 29 Αὐγούστου, 1947.

Η ΓΑΤΟΥΛΑ

Ὁρομόορφη μου, πλουμιστή, καμάρι μου γατούλα,
 Τὴν ἔχεις μέσ' τὰ νύχια σου τὴν ἔρημ μου καρδούλα.
 Παίξε μαζί της, πέταχ' τὴν δεξὰ ζερβά, σὰν τόπι,
 Καὶ πιὸ ψηλά ἀπ' τὴ ράχη σου, τούμπαρε καὶ κατόπι,
 Ὡ μὴν ἀργῆς πολὺ, ὦ μὴ! Βάλε τὴν μέσ' τὸ στόμα,
 Τὰ κοφτερὰ τὰ δόντια σου μπῆξε τὰ μέσα ἀκόμα
 Καὶ πλάριξέ τὴν σὶδὸ λεφτιό! γιὰτὶ ἡ φωχὴ ὑποφέρει,
 Τόσο πολὺ γιὰ σέβανε, πὸ ποιὸς μπορεῖ νὰ ξέρη,
 Ἄν δὲν τὴν φάγῃς γρήγορα, ποιά μοῖρα τὴν προσμένει.
 Νὰ κλαίῃ, νὰ λυώνῃ ἀνέλπιδη, αἰὲμ! ν' ἀργοπεθαίνῃ!...
 Εἶναι τὸ ποτικιάκι σου καὶ πιάσ' το μὲ μανία,
 Νὰ πάσῃ τέλος, φτάνει πιά, ἀτὴ ἡ φοριχτὴ ἀγωνία.
 Ἄρπαχ' το! σχῆσε τὸ γερά, τίγρις μικρὴ καὶ σὺ ἴδια,
 Κι' ἄστα πιά τὰ ψυχόμαχα, τ' ἀτέλειωτα παιγνίδια.
 Δὲ θάβῃς κρέας πιὸ νόστιμο, ὠραία μὲν γατούλα,
 Οὐτ' αἷμα πιὸ γλυκό, γιὰτ' εἰν' τοῦ ποιητῆ ἡ καρδούλα!
 Σὰν γλείφῃς ἀπ' τὸ πάτωμα καὶ τὴ στερονή της σιάλα,
 Πήγαινε ἀπὰ στὸν καναπέ, κοιμήσου μέσ' τὴ σάλα,
 Καὶ μὴ ξυπνῆς ποτέ! γιὰτὶ ὁ νοῦς σου θὰ σαλίῃρη,
 Θάσαι τρελλή!... σὰν τὴν καρδιά, πὸν θάχῃς πιά χωνέψῃ!..
 Πεντάμορφη γατούλα μου, καμάρι μου γατούλα,
 Παῖξε!... μὰ μὴ τὴν σκίξῃς πιά τὴν ἔρημ μου καρδούλα.

I. ΔΙΑΝΕΛΛΟΣ

Ἀθήνα 26 Σεπτεμβρίου, 1947.

ΕΛΛΑΔΑ

Ἄν πέθαναν οἱ ἀρχαῖοι θεοί, συντριμματα οἱ βωμοί,
 μὲ τίς Πυθίες στοὺς τρίποδες γιὰ νὰ ξηγοῦν τὴ μοῖρα,
 ἂν σίγησε τοῦ Ἀπόλλωνα καὶ τοῦ Ὁρφέα ἡ λύρα,
 μὲς τὴν ψυχὴ σου ἀκοίμητη τῶν Ἀχαιῶν ἡ ὄρη.

Ἕλληνες πάντα! Ζηλευτοὶ ξέρον νὰ ζοῦν πολῖτες
 τῆς Λευτεριάς τ' ὠρηόδεντρο λιπαίνοντας μὲ γαῖμα
 σὸν Ὀλυμπο οἱ Σταυραῖοι σὰ σῆνορα οἱ Ἀκρίτες,
 φρουροῦν τὰ δράκιοι μπιστικοὶ δόξας ἀρχαίας τὸ στέμμα!

ΤΗΝ ΕΥΤΥΧΙΑ

Τὴν εὐτυχίαν ἄδολο κρασὶ νὰ μὴ τὴν πῆς,
 μῆτε σὶ' ἀκίνητα γερά λατοεῖα ποτὲ νὰ δώσης,
 εἴν τρικυμία, τὴ θύελλα, τρέξε γιὰ ν' ἀνταμώσης
 καὶ σὲ μιά θάλασσα πλατεῖα, τὸν πόνο σου νὰ πῆς!

ΠΑΡΙΣ ΛΑΓΚΑΛΗΣ

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΦΤΑΝΗΣΟ

(συνέχεια από τὸ προηγούμενο καὶ τέλος)

Σύγχρονος τοῦ Σολωμοῦ, μάλιστα λιγάκι μεγαλύτερός του στὰ χρόνια, ὁ Ἀντρέας Κάλθος, γεννήθηκε στὴ Ζάκυνθο ἀπὸ κερκυραϊκὴν οἰκογένεια. Μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς του πέρασε στὴν Ἰταλία, στὴν Ἀγγλία καὶ στὴν Κέρκυρα. Νέος ὑποστηρίχθηκε πολὺ ἀπὸ τὸν Οὐγο Φώσκολο, μὰ ὅταν ὁ ὑπερήφανος νέος κατόρθωσε νὰ κερδίζει τὸ ψωμί του, ἀπαλλάχτηκε ἀπὸ κάθε προστασία. Τὸ ποιητικὸ του ἔργο ἀποτελεῖται ἀπὸ εἴκοσι ὠδές, πὺ δέκα εἶδανε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας τὸ 1824 καὶ δέκα τὸ 1826. Κ' οἱ εἴκοσι αὐτὲς ὠδές εἶναι ἔργα νεανικά. Δὲν τοὺς λείπουν ἔξαρση, ὠραίες καὶ παραστατικὲς εἰκόνες καὶ ἰσχυρὰ νοήματα, μὰ δὲν εἶναι ἀπαλλαγμένες ἀπὸ ρητορικὸ στόμφο καὶ κουραστικὴ πεζολογία.

Ὁ Κάλθος, λόγιος καὶ κυρίως φιλόσοφος ἔχυσε μέσα στὶς ὠδές του τὴν προσωπικὴ του ὑψηλοφροσύνη, τὸ ζῆλο του γιὰ τὴν ἀρετὴ, τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερία, μὰ ἡ ποίησή του μορφολογικὰ ἔχει σοβαρότατα ἐλαττώματα. Τὸ γλωσσικὸ του ὄργανο εἶν' ἓνα αὐθαίρετο κατασκευασμα χωρὶς καμιὰν ἐνότητα. Σχηματίζεται ἀπὸ ἀρχαϊκὸ καὶ δημοτικὸ λεξιλόγιο, ἀνακατωμένο μ' ἀρχαϊκὸ καὶ δημοτικὸ τυπικὸ, χωρὶς κανένα σύστημα. "Ἐτσι μὲ τὰ «ἠῶα, ἀμιλλητήρια, ἀκάμαντα, πρόνοος, θαυσοκαφῆ, δακρυχέουσα, ἐμβόλια κ.λ.π.», διαβάζουμε «κἀγκελα, χωράφια, ἀστροπελέκι, πλαγιαῖζει, ποτήρια, φρύδια, τέτοια, χέρι, θάρκα, πεθάνει, ψωμί κ.λ.π.». Καὶ μὲ τὰ «προκριθεῖν, ἀλλάξειν, φέρειν, φιλήσειν, πεφιλημένα, γέμοντα, θαλάσσης», διαβάζουμε «περνώντας, παρατηρώντας, ἄρπαξεν, οἱ πόλεις, οἱ μακραί, πέφτει, κοπιασμένος, τυλιγμένος, στὴν στεριάν, στὰ νησιά, στὰ πεινασμένα, στοὺς τούρκους, στὰ χόρτα κ.λ.π. κ.λ.π.». Καὶ τὸ ἀνακάτωμα αὐτὸ βέβαια δὲν εἶναι οὔτε ἀρχαϊκὴ, οὔτε μιχτή, οὔτε καθαρεύουσα, οὔτε δημοτικὴ, μὰ εἶναι αὐθαίρετο προσωπικὸ κατασκευασμα, χωρὶς κανένα σύστημα, πὺ δὲ μπορεῖ νὰ τὸ κάμει παρὰ ἄνθρωπος πὺ ἀγνοεῖ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἢ πὺ δὲν ἔχει καθόλου γλωσσικὸ ἑλληνικὸ αἶσθημα.

Ἐπίσης ξενικὴ εἶναι κ' ἡ στιχουργία τοῦ Κάλθου, γιὰτὶ μετράει τὴν ἀξία τῶν στίχων τῆς ἀπὸ τὸν τελευταῖο τους τόνο, κί' ἀδιαφορεῖ τελείως γιὰ τὶς τελευταῖες ἄτονες συλλαβές τους, πρᾶμα πὺ δὲ συμβαίνει στὴ νεοελληνικὴ στιχουργία, γιὰτὶ μετράει τὴν ἀξία τῶν στίχων τῆς ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν συλλαβῶν τους κί' ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸ τους ρυθμὸ. "Ἐτσι, ἀκολουθώντας

τὴν ἰταλικὴν στιχουργίαν κί ὄχι τὴν ἑλληνικὴν, μεταχειρίζετ' ἐλεύθερα καὶ χωρὶς κανένα περιορισμὸν μέσα στίς ἴδιες στροφές καὶ στίς ἴδιες ᾠδές, ἐξασύλλατους δεύτονους, ἑπτασύλλατους παροξύτονους κί ὄχτασύλλατους προπαροξύτονους σάν ἀπολύτως ἰσοδύναμους στίχοις. Κ' ἡ στιχουργία αὐτὴ, καθὼς εἶναι ξένη ἀπὸ τὸ στιχουργικὸν χαραχτήρα τῆς γλώσσας μας, καταστρέφει συχνά τὴν στροφικὴν ὁμοιομορφίαν τῶν ποιημάτων του, καταστρέφει συχνά τὴν ἔννοια τοῦ στίχου καὶ σὲ πολλὰς στροφές μεταβάλλει τὸ σύνολο τῶν στίχων τους σὲ ρυθμικὴ πρόζα, πού δὲν εἶναι καὶ πάντα ὑποφερτὴ. Ἴδου τέτοιαις στροφές.

*Μέγα, λαμπρὸν ἐὰν ἦθελες
ὄνομα, καὶ περὶ νότιας
ἐσύ, κάθε ὀφθαλμὸς
μὲ θανασμὸν νὰ στρέφεται
παροτιγώνιας σε.*

*Ἕλληνας, τῆς πατρίδος
καὶ τῶν προγόνων ἄξιοι
Ἕλληνας σεῖς, πῶς ἦθελεν
ἀπὸ σᾶς προκρινεῖν
ἄδοξος ἰάφος ;*

Τὰ γλωσσικὰ καὶ στιχουργικὰ αὐτὰ ἐλαττώματα, παρουσιάζουνε τίς ᾠδές τοῦ Κάλθου μορφολογικὰ πολὺ ἐλαττωματικὲς καὶ τοὺς καταστρέφουνε μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν μορφολογίαν, εἶχε πλατειᾶν ἐπίδραση ἀμέσως καὶ στὴ Ζάκυνθο μόνον, χωρὶς τὴν καλλιτεχνικὴν μορφήν, νὰ δημιουργήσῃ τὸ ἔργον τέχνης, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ περιεχόμενον αὐτὸ δὲν εἶναι πάντα ἀξιόλογο, δὲν εἶναι πάντα ποιητικὸ καὶ σὲ μεγάλο του μέρος δὲν εἶναι πρωτότυπον, μὰ δανεισμένο.

Ἡ ποίησις τοῦ Κάλθου ἔμεινε χωρὶς συνέχεια καὶ χωρὶς ὀπαδοὺς, πρᾶμα πού δὲν εἶναι ἀνεξήγητον, γιατί, πῶς μπορούσε νὰ βρεῖ ὀπαδοὺς μιὰ ξενικὴ στιχουργία κ' ἓνα γλωσσικὸ αὐθαίρετον κατασκευάσμα, ἀπὸ Ἕλληνας λογοτέχνες; Ἀντίθετον, ἡ μεγάλη προσωπικότης τοῦ Σολωμοῦ, πού σεβάστηκε κ' ἐμελέτησε ὅσον κανένας ἄλλος τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν μορφολογίαν, εἶχε πλατειᾶν ἐπίδραση ἀμέσως καὶ στὴ Ζάκυνθο πρῶτον, κ' ἔπειτα σ' ὅλην τὴν ἄλλην Ἑφτάνησον κί ἀργότερα σ' ὅλοκληρὴν τὴν Ἑλλάδα.

Ἐνῶ ὁ Σολωμὸς ἔμεινε ἀκόμα στὴ Ζάκυνθο, ἀκολουθήσανε τὸ γλωσσικὸν του κίνημα ὁ Μάτεσις, πού μᾶς ἔδωσε τὸ πρῶτον ἀξιόλογο δράμα τῆς νέας θεατρικῆς μας λογοτεχνίας, τὸ «Βασιλικόν», κί ὁ Τερτσέτης, πού ἔγραψε διάφορα διηγηματικὰ ποιήματα κ' ἓνα πλῆθος θερμοὺς πατριωτικοὺς λόγους, πού τοὺς ἀπάγγελ-

νε στην Ἀθήνα κάθε εικοσιπέντε τοῦ Μάρτη, ὅπου ἀργότερα εἶχ' ἐγκατασταθεῖ.

Στὴν Κέρκυρα τὸν ἀκολουθεῖ ὁ Πολυλάς, πού εἶναι ὁ πρῶτος ἀξιόλογος κριτικός καὶ μεταφραστὴς μεγάλων ἔργων στὴ νέα λογοτεχνία μας. Ὁ Πολυλάς εἶναι κι' ὁ πρῶτος ἀξιόλογος κριτικός ἐκδότης τῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ, κι' ὁ πρῶτος βαθῆς ἐρμηνευτὴς τῆς σολωμικῆς ποίησης. Ἡ ἔκδοση τῶν «Εὐρισκομένων» τοῦ Σολωμοῦ, πού ἐπιμελήθηκε ὁ Πολυλάς, εἶναι σπουδαῖο μνημεῖο τῆς νέας φιλολογίας μας καὶ κατέχει σημαντικώτερη θέση γιὰ τὴ μελέτη τοῦ ἔργου τοῦ Σολωμοῦ κι' ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ χειρόγραφα τοῦ Ποιητῆ. Ὁ Πολυλάς εἶν' ἐπίσης ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους διηγηματογράφους μας. Θερμὸς ὁπαδὸς τοῦ ἐνωτικοῦ κινήματος τῆς Ἐφτάνησος, ὑποστήριξε τὴ γνώμη του μὲ φλογερὴν ἀρθρογραφία. Τὸ ἔργο του δυστυχῶς δὲν ἐδημοσιεύτηκε ἀκόμα ὀλόκληρο, συγκεντρωμένο, γιὰ νὰ φανεῖ καθαρὰ ἢ ξεχωριστὴ του προσωπικότητα σὰν κριτικοῦ, σὰ μεταφραστῆ, σὰ διηγηματογράφου, σὰν ἀρθρογράφου ἀγωνιστῆ καὶ πολιτικοῦ.

Στοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Σολωμοῦ ἀνήκει ἐπίσης ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος, κομψὸς λυρικός ποιητὴς καὶ ἀξιόλογος μεταφραστὴς μεγάλου μέρους τῆς «Ἀπελευθερωμένης Ἱερουσαλήμ» τοῦ Τουρκουάτου Τάσσου. Ἡ μετάφραση αὐτὴ κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς μένει ἀκόμα ἀνέκδοτη, μαζὶ μὲ τὴ συμπλήρωση καὶ τὴν τελευταίαν ἐπεξεργασία τοῦ πρωτότυπου ἔργου του, πού δὲν ἐπρόφτασε ὁ ἴδιος νὰ δημοσιέψει.

Ἐπίσης ὁπαδὸς τοῦ Σολωμοῦ εἶναι ὁ Ἀντώνης Μανούσος, πού δημοσίεψε συλλογὴ δημοτικῶν τραγουδιῶν μας μὲ ἱστορικὰ σημειώματα, κ' εἶν' ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους πού καλλιεργήσανε τὸ σονέττο στὴ γλώσσα μας. Τὰ δώδεκα σονέττα ὅμως τῆς συλλογῆς τοῦ «Λυρικά Ποιήματα—Ἀναμνήσεις», εἶναι πετραρχικῆς καὶ δαντικῆς τεχντροπίας, ἰδεαλιστικοῦ ἐρωτικοῦ περιεχομένου, πού ἂν κ' ἔχουνε κομψὴ τὴ φράση, τοὺς λείπει τὸ αἶσθημα.

Ἐπίσης τὸ Σολωμοῦ ἀκολουθεῖ ὁ Γεράσιμος Μαρκοῦρας, ὁ ἄφογος τεχνίτης τοῦ στίχου καὶ καλαίσθητος ἐφαρμοστὴς τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας. Ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἔγραψε ποιήματα ὑποδειγματικὰ γιὰ τὴν ἀπλὴ καὶ ἀβίαστη χάρι τους. Μέσα στὰ διηγηματικά του ποιήματα τὴν πρώτη θέση κατέχει «Ὁ Ὀρκος» του, ποίημα ἐμπνευσμένο ἀπὸ τοὺς αἵματηροὺς ἀγῶνες τῆς Κρήτης. Ἡ ὑπόθεση τοῦ ποιήματος εἶναι ἀπλὴ, μὰ τὴ στολιζόντων εἰκόνες καὶ περιγραφές, πού θὰ τὴν χαιρόντανε κ' οἱ μεγαλύτεροι ποιητὲς. Τὰ λυρικά του ποιήματα, γενικὰ, εἶναι κομψά, χωρὶς περιττολογίες, γεμάτα αἶσθημα κ' εἰλικρίνεια, μὰ καὶ χωρὶς ὑψηλά πετάματα καὶ τολμηρὲς ἰδέες. Ἐνα τελευταῖο του ποιήμα, γραμμένο στὰ θαθεῖα του γεράματα, λίγο πρὶν πέθανε, στὰ ὄγδονταπέντε του χρόνια, ἔχει τόσην ἀπλότητα, τόση φυσικότητα στὴ

φράση, τόσην ειλικρίνεια, τόσο θερμό αίσθημα, τόσην ἀλήθεια, πού ὁ Μαρκοράς σ' αὐτό, πού μοιάζει σάν πραγματικό κύκνειον ἄσμα, μπορεί νά πεί κανεὶς πῶς ἐξεπέρασε τὸν ἑαυτὸ τοῦ. Περιγράφει ἓνα γαλήνιο σούρουπο, κ' ἔπειτα λέει:

Σὲ γλυκάδα ὡς αὐτή, ποιὰ νᾶναι ἡ θλίψη
 πὸν ξάφνου μὲ νικάει χωρὶς αἰτία,
 καὶ πολεμάει στὰ μάτια νὰ μοῦ κρύψει
 τοῦ ἀτάραχου βραδιοῦ κάθε μαγεία ;

Ὅλα γύρω σιωποῦν. Μὴ θὰ θυμήσεις
 ἐμὲ τοῦ γέγον, ἀγαπημένο βράδυ,
 μ' ἓνα τέτοιο ἀποκοίμισμα τῆς φύσης,
 ποιὸν ὕπνο εἶμαι κοντὰ νᾶβρω στὸν Ἄδη ;

Μὲ αὐτὴ τὴν ὥρα, ὁπὸν κανένα γνέφι
 τὴν ὄψη τῆς δὲν ἔχει ἀποσκεπάσει,
 χαρὰ στὸν δπου ἐλπίδα οὐράνια θρέφει
 καὶ ἡ στερνὴ τῆς ζωῆς του ὥρα νὰ μοιάσει.

Τὸ ἐλπίζω καὶ ἀγκαλὰ κάπως προλέω
 πῶς ἦσουχα τὰ μάτια ἔχω νὰ κλείσω,
 ἄχ, μοῦ πονεῖ τὸν κόσμον τὸν ὠραῖο,
 πὸν ὀμπροσιά μου γελάει, νὰ παρατήσω.

Ἐπίσης στὴν ἴδια σχολὴ ἀνήκει ὁ Χρυσομάλλης, πού ἔγραψε σονέττα καὶ διάφορα λυρικά ποιήματα καὶ σατιρικά ἐπιγράμματα, πού δημοσιεύτηκαν σκόρπια, χωρὶς ποτὲ νὰ βγοῦνε σὲ βιβλίον, καὶ συνεχιστὲς τῆς ἴδιας σχολῆς, ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ Πολυλά, εἶναι ὁ μεταφραστὴς καὶ κριτικὸς Γεώργιος Καλοσγούρας κί' ὁ κομπὸς μεταφραστὴς Γλαῦκος Πόντιος.

Ὁπαδὸς τοῦ γλωσσικοῦ κινήματος τοῦ Σολωμοῦ εἶν' ἐπίσης ὁ Ἄριστοτέλης Βαλαωρίτης, πού θέλησε ἡ γλώσσα του κ' ἡ μορφή τῆς ποιήσεώς του νᾶναι συνέχεια τοῦ δημοτικοῦ τραγούδιου. Ἡ ποίησή του εἶναι θερμὴ, μεγαλόστομη, μὰ καὶ συχνὰ ρητορικὴ. Οἱ εἰκόνες τῆς εἶναι πλατειεῖς, δημιουργήματα ζωηρῆς φαντασίας, δὲν ἔχουν ὅμως βάθος κί' ἐρκετὴ πνευματικότητα. Ἡ ποίηση τοῦ Βαλαωρίτη, γενικὰ, ἀποφεύγει τὴν ἐπεξεργασία τῆς μορφῆς, τὴ μελετημένη φράση, τὴν τορνεμένη στιχουργία. Τὰ ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτη, στὶς γενικὲς τους γραμμὲς, ἔχουνε τὰ χαρίσματα τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, χωρὶς νάχουνε τὴ συντομία του. Ἰσως ἀπ' ὅλους τοὺς ἑφτανησίους ποιητὲς, ὁ Βαλαωρίτης νὰ διαβάστηκε καὶ νὰ ἐνθουσίασε τὸν ἑλληνικὸ λαὸ περισσότερο, γιὰτὶ πραγματικὰ ἔχει ὄλα τὰ χαρίσματα τοῦ λαϊκοῦ ποιη-

τῆ, καὶ μάλιστα ἑνὸς λαϊκοῦ ποιητῆ πλούσιου σὲ λεξιλόγιο, σὲ ρυθμούς, σὲ εἰκόνες, σὲ συγκίνηση, σὲ φαντασία. Κι' ἡ φαντασία του δὲ θέλει νὰ ξέρει ἀπὸ χαλινὸ καὶ δὲν τὴν ἐνοχλεῖ καθόλου τὸ περιττό. Μ' ἄλλα λόγια τὴν ποίηση τοῦ Βαλαωρίτη τὴ χαρακτηρίζει ζωηρὴ φαντασία καὶ πάθος, μὰ δὲν τὴν ἐνδιαφέρει τὸ νόημα τῆς τέχνης, κι' αὐτὸ εἶναι τὸ σημεῖο πού τὴ χωρίζει ἀπὸ τὴν ποίηση τοῦ Σολωμοῦ. Θέματά του προτιμημένα εἶναι οἱ προεπαναστατικὲς φυσιολογικὲς τῆς Κλεφτουριάς, κι' ὁ «Αστράπο-γιαννός» του θὰ μείνει ὑποδειγματικὸ ποίημα, ὅπου θὰ καθρεφτίζεται ὁ ποιητὴς Βαλαωρίτης σὲ μιὰν ἀπὸ τὶς πιὸ εὐτυχισμένες δημιουργικὲς του στιγμὲς.

Ὁπαδὸς τοῦ ἴδιου γλωσσικοῦ κινήματος εἶναι ὁ Νίκος Κονεμένος. Ἐγραψε τὴ φανταστικὴ του «Διαθήκη» γιὰ νὰ εἰρωνευτεῖ τὴν διαθήκη τοῦ Ζαμπέλιου, κ' ἐδημοσίεψε δυὸ φυλλάδια «Γιὰ τὴ γλώσσα» καὶ «Πάλι γιὰ τὴ γλώσσα», ὅπου ὑποστηρίζει τὴ δημοτικὴ μὲ ἰσχυρότατα ἐπιχειρήματα, πού ἀργότερα ξανάγραψε ὁ Ψυχάρης στὸ «Ταξίδι» του. Συνεργάστηκε στὴν ἐβδομαδιαία κερκυραϊκὴν ἐφημερίδα «Φωνή», ὅπου ἔγραψε πολλὰ ἀξιόλογα ἄρθρα, κ' ἐδημοσίεψε ἑμμετρὴ μετάφραση τοῦ πέμπτου καὶ τριακοστοῦ ἄσματος τῆς «Κόλασης» τοῦ Δάντη, δηλαδὴ τοῦ ἐπεισόδιου τῆς Φραντσέσκας καὶ τοῦ ἐπεισόδιου τοῦ Οὐγολίνου, πού εἶναι ἡ ἀξιολογώτερη μετάφραση τῶν ἀσμάτων αὐτῶν πού γίναν ὡς τώρα στὴ γλώσσα μας. Πολὺ ἔπειτα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Κονεμένου, δημοσιεύτηκε ἕνα διήγημά του πρωτότυπο «Τὰ ματογουάλια», μὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἔργου του ἔμεινε ἀνέκδοτο στὰ χέρια ἑνὸς γιοῦ του, καὶ κανεὶς δὲν ξέρει ἂν ὑπάρχει ἀκόμα ἢ ἂν ἐχάθηκε. Ὁ Κωσταντίνος-Θεοτόκης, πού εἶχε γνωρίσει ἀπὸ σιμὰ πολὺ καλὰ τὸν Κονεμένο, τὸν ἐθεωροῦσε γιὰ τὸ σοφώτερον Ἕλληνα τῆς ἐποχῆς του.

Ὁπαδὸς τοῦ ἴδιου γλωσσικοῦ κινήματος, μὰ μὲ διαφορετικὲς τάσεις, εἶναι ὁ Στέφανος Μαρτζώκης, πού ζήτησε ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸ ρωμαντισμὸ τῆς ἐποχῆς του καὶ νὰ δώσει ρεαλιστικώτερο περιεχόμενον στὴν ποίησίν του. Ἐγραψε διηγηματικὰ σύντομα ποιήματα, χωρὶς ἔξαρση καὶ χάρη διηγηματικὴ. Ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὴν ποίηση τοῦ Καρντούτση καὶ τοῦ Ντ' Ἀννούντσιο, κ' ἐδανείστηκε καὶ τὴν ἀρχαϊκὴν τους στιχοιουργίαν. Ἐγραψε ἐρωτικὰ τραγουδάκια κ' ἐκαλλιέργησε μ' ἐπιμονὴ τὸ σονέττο, χωρὶς ὡς τόσο νὰ τοῦ δώσει κάποια καλλιτεχνικὴ προσωπικὴ του σφραγίδα. Μιὰ μελέτη του γιὰ τὸ Σολωμό, δὲν προσθέτει τίποτα στὰ ἴσασαμε τόσα γνωστά. Ὡς τόσο δὲν τοῦ λείπουν ὠραῖα τρυφερὰ κ' αἰσθηματικὰ τραγουδάκια.

Μιὰ ξεχωριστὴ νότα, πού ὡς τόσο κι' αὐτὴ πηγάζει ἀπὸ τὸ γλωσσικὸ πολεμικὸ κίνημα, εἶναι ὁ Ἀντρέας Λασκαράτος, ποιητὴς καὶ πεζογράφος σατιρικός, μὲ βάθος θρησκευτικοκοινωνικό, εἶναι ἀμείλιχτος πολέμιος τῶν τύπων, πού γίνονται μέσα γιὰ

έκμετάλλευση και κερδοσκοπία τῆς θρησκείας. Καί εἶναι ἀμείλιχτος πολέμιος τῆς πολιτικῆς, ἠθικῆς καί κοινωνικῆς ἀγυρτίας. Στίς ἰδέες του πιθανώτατα νά μὴν ἔχει πάντα δίκιο, μὰ ποτὲ δὲν ὑποστηρίζει ἰδέες ποῦ νά μὴν τίς πιστεύει βαθύτατα. Ἡ σάτιρα στὴν Ἐφτάνησο ὑπῆρχε πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ Λασκαράτο. Ἐχτός ἀπὸ τὸ Γουζέλη, ποῦ ἔγραψε τὰ «Χάση», καί ποῦ ἀναφέραμε προηγουμένως, στὴ Ζάκυνθο ἔγραψε καυτικὲς σάτιρες κι' ὁ ἀξιόλογος ζωγράφος καί ἀγιογράφος Κουτούζης, σάτιρες οἰκογενειακοῦ περιεχόμενου, ποῦ ἐμείναν ἐνέκδοτες, γιατί, φαίνεται, ἔθιγε πρόσωπα στὴν οἰκογενειακὴ τους τιμῆ. Ὁ Σολωμὸς στὸ σατιρικό του «Τὸ Ὀνειρο», ποῦ σατιρίζει τὴν κηδεία τοῦ Μαρτινέγκου, χαρακτηρίζοντας τὸν Κουτούζη, γράφει πῶς τὸ «πονηρὸ του χεῖλο, ἔσκιαζε ὄχτρο καί φίλο». Μὰ ἡ σάτιρα τοῦ Λασκαράτου δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μ' αὐτούς: εἶναι σάτιρα θρησκευτικοῦ, πολιτικοῦ καί κοινωνικοῦ περιεχόμενου. Γλώσσα του ἔχει τὴν ἰδιωματικὴ τῆς Κεφαλλονιάς τόσο στὰ ἔμμετρα ὅσο καί στὰ πεζά του. Ἐγραψε σατιρικά διηγηματικὰ ποιήματα, ποῦ τὸ «Ληξούρι» του εἶναι τὸ ἀξιολογώτερο. Πρότυπο στὸ ποίημα αὐτὸ ἔχει τὴ «Secchia Rapita—Ἀρπαγμένος κουβάς», τοῦ Τασσόνη, ποῦ σατιρίζει τὸ ἱπποτικὸ ἔπος καί τὸν ξεπεσμένο ἱπποτισμὸ στὴν ἐποχὴ του. Ἀπὸ ἓνα μηδαμινὸ γεγονός, ἀπὸ τὴν ἀρπαγὴ ἑνὸς κουβά ἀπὸ ἓνα πηγάδι, δημιουργεῖται πραγματικὸς ὁμηρικὸς πόλεμος! Τὸ ἴδιο κι' ὁ Λασκαράτος, γιὰ μιὰ μικρὴ ἀφορμῆ, γιὰ τὸ ποῦ θάπρεπε νά γίνει μιὰ ἀποβάθρα, μπορεῖ καί φανταστικῆ, θάζει καί πιάνονται μαλλιά μὲ μαλλιά ληξουριῶτες κι' ἀργοστολιῶτες. Στὰ «Μυστήρα τῆς Κεφαλλονιάς» ξεσπάζει καυτικὴ ἢ σάτιρά του, ποῦ τοῦ στοίχισε ἓναν ἀφορεσμὸ καί μιὰ θεληματικὴν ἐξορία. Γενικά στὸ ἔργο τοῦ Λασκαράτου, ἔμμετρο καί πεζὸ, συχνὰ ἢ σάτιρά του εἶναι παιγνιδιάρα, κάποτε χιουμοριστικῆ, μὰ συχνὰ εἶναι καυτικῆ. Ἐχει εὐκόλο τὸ ξευπνο εὐρημα, ποῦ προκαλεῖ τὸ γέλιο καί ποτὲ δὲν ξεπέφτει σ' ἀνοστιά καί πεζολογία. Εἶναι ὁ πρῶτος ποῦ ἔγραψε σονέττα σατιρικά καί χιουμοριστικά στὴ γλώσσα μας. Οἱ ἔμμετρος σάτιρές του ἔχουνε πάντα μελετημένη στιχουργία καί δὲν τοὺς λείπει λογοτεχνικὴ ἀξία.

Συνεχιστὲς τοῦ Λασκαράτου στὴν Κεφαλλονιά, μὰ μὲ διαφορετικὴ κατεύθυνση, εἶναι ὁ Αὐληχος, ποῦ ἐχτός ἀπὸ λίγα λυρικά ποιήματα, τὸ ἔργο του εἶναι κάτω ἀπὸ τὸ μέτρο, κι' ὁ Μολφέτας, ποῦ κατάγινε μὲ τὴν ἐπικαιρικὴ καί χρονολογικὴ εὐθυμογραφία, κάποτε τσουχτερὴ καί συχνὴ χιουμοριστικῆ, συγγενεύοντας ἔτσι πιὸ πολὺ μὲ τὴ σάτιρα τοῦ Σουρή.

Ὡς τόσο, ἔπειτ' ἀπὸ τὸ Σολωμὸ οἱ ξεχωριστὲς προσωπικότητες τῆς ἑφτανησιακῆς λογοτεχνίας εἶναι ὁ Λορέντσος Μαβίλης κι' ὁ Κωσταντῖνος Θεοτόκης.

Ὁ Λορέντσος Μαβίλης προέρχεται ἀπὸ τὴ σολωμικὴ σχολή, ὅπως διαμορφώθηκε στὴν Κέρκυρα, μὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ Πο-

λυτᾶ. Τὸ κυριώτερο χαρακτηριστικὸ τῆς σχολῆς αὐτῆς εἶναι ὁ ἄκρος σεβασμὸς στὴν τέχνη, ἡ ἀκούραστη ἐπεξεργασία τῆς μορφῆς, κ' ἡ ἀνάπτυξη τῆς ξεχωριστῆς προσωπικότητος τοῦ λογοτέχνη.

Ὁ Μαβίλης, ἀφοῦ γύμνασε τὴ Μούσα του σὲ διάφορα στιχορρήματα, πρωτότυπα καὶ μεταφρασμένα, κ' ἀφοῦ δοκίμασε διάφορους στίχους καὶ στροφές, ἀπὸ τὸ 1895 ἀφοσιώθηκε ὁλόψυχα στὴν καλλιέργεια τοῦ σονέττου, πού τὸ γράφει μὲ τελείως προσωπικὴ τεχνικὴ, γεμάτη μελωδικότητά καὶ μουσικὴ. Τόσο ἄρτια μορφολογικῶς σονέττα, μὲ τόσο αὐστηρὴν ὁμοιοκαταληξία, μὲ τόσο μουσικὰ καὶ ψυχολογικὰ χρησιμοποιημένη παρήχησι καὶ τόσο ἀβίαστα καὶ θερμά, ἴσως δὲν ἔγραφήκανε σὲ καμιάν ἄλλη λογοτεχνία.

Τὴν ποίησιν τοῦ Μαβίλη τὴ χαρακτηρίζει κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἓνας πεσιμισμὸς, πού φαίνεται πῶς ἔχει τὴν πηγὴν του σὲ κάποιο προσωπικὸ θαθὺ νόνο, σὲ κάποιο πένθος, πού ποτὲ ὁ ποιητὴς δὲ θέλησε νὰ ὁμολογήσει φανερά. Καὶ τὸ πένθος αὐτό, ἂν πιστέψουμε τὸ φίλο τοῦ ποιητῆ Πανταζόπουλο, προέρχεται ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς ἀγαπημένης του. "Ἄν αὐτὸ εἶν' ἀληθινόν, τότες τὰ πεσιμιστικὰ σονέττα τοῦ Μαβίλη, καταντᾶνε νᾶναι σκεπασμένες ἐλεγείες. Ὅπωςδήποτε καὶ νᾶναι, τὸ πεσιμιστικὸ στοιχεῖο στὴ φιλοσοφικὴ του, τὴ θεωρητικὴ του ὑπόστασι, ἐκδηλώνεται καθαρὰ σὲ πολλὰ σονέττα τοῦ Μαβίλη. Κ' ὑπάρχει στὴ «Λήθη», στὸ «Ἐρως καὶ θάνατος», στὸ «Ἀνεμόμυλος», στὸ «Σανσάρα», στὸ «Κρήτη», στὸ «Εἶδωλα». Κυριώτερη πηγὴ ἐμπνεύσεως στὰ σονέττα τοῦ Μαβίλη, εἶναι ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴν Ἑλλάδα, πού τῆς χάρισε καὶ τὴ ζωὴ του. "Ἐπειτα ἔρχεται ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴν Κέρκυρα καὶ τὶς ὠραίας τοποθεσίας τῆς:

*Τοῦ νησιοῦ μου τὲς μύριες ὁμορφάδες
ὡς κ' ἐμένα κανένας δὲν ἐχάσῃ,*

γράφει σ' ἓνα σονέττο του, καὶ πραγματικὰ ὁ ποιητὴς ἔκανε συχνότατα ἐκδρομὲς στὶς ἐξοχὲς τῆς Κέρκυρας, πού τοῦ ἐμπνεύσανε κ' ἓνα πλῆθος σονέττα, ὅπως φαίνεται κ' ἀπὸ τοὺς τίτλους τους: «Κέρκυρα», «Ἀνεμόμυλος», «Καρδάκι», «Πόρτα Ριάλα», «Ἐρμονες», «Σωκράκι», «Παλιοκαστρίτσα». Μὰ καὶ τὸ περίφημο «Μούχρωμά» του, ἓνα κερκυραϊκὸ δειλινὸ περιγράφει, μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ γλυκεῖα μελαγχολία πού σκορπάει στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπίσης τὸν ποιητὴ τὸν ἐνέπνεε ἡ φιλία, ἡ στοργή, ἡ ὁμορφιά καὶ ὁ ἔρωτας.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πόθους τοῦ ποιητῆ, ἀπὸ τὶς λαχτάρεις του, πού θρῖσκει ἀφορμὴ νὰ τὸν ἐκφράσει περισσότερο ἀπὸ μιὰ φορά στὰ σονέττα του, εἶναι ὁ πόθος του γιὰ τὸν ὠραῖο θάνατο,

τὴν εὐθανασία. Καὶ τὸν πόθο του αὐτὸ τὸν ἐκφράζει στὸ «Νανούρισμα» :

*Ἄρρωστε, ἰδέξ, λαμπρὰ σβήνεται ἡ μέρα,
τριανταφυλλὶ προσηύημι τοῦ χάριτος
τόση γαλήνη σὰ γευίτα χάριτος,
πὸν μοίρα σοῦ προσφέρει ἀνοιχτοχέρα.*

Τὸν ἐκφράζει στὴν «Ἑλλάδα» :

*ὦ πόσο σὴ θανὴ θὰ σὲ γλυκάνουν,
μὲ τὴ μαγευτικὴ βοή πὸν κίνουν,
ὀλοζώντανης νιότης δημοφάδες,
πὸν σὰ θύμησες μέσα σου πληθαίνουν
ὦ νὰ μπορούσαν ἔτσι νὰ πεθαίνουν
καὶ ἄλλες ψυχές, τῆς ψυχῆς σου ἀδερφάδες!*

Τὸν ἐκφράζει στὸ «Κρήτη» :

*Ἐλᾶτε νὰ χαρῆτε μὲς στῆς θεία:
ἀγκαλιᾶς μου τὸ σφίξιμο ἐνωμένα,
πρόσφυγες τῆς Ζωῆς, δῶρα ἅγια τρία:
θάνατο, ἀθανασία καὶ ἐλευθερία.*

Καὶ τὸν ἐκφράζει στὸ «Exceelsior» :

*Μὰ ἔχουν ποδάρια καὶ καρδιές τσελίκι
μὰ τοὺς θερειύει ὁ πόθος τοῦ θανάτου
μὲ τ' ἁγιασμένα δαφνοστέφανά του.*

Ὡς πὸν τέλος τὸν ἐπραγματοποίησε ἐπάνω στὸ Δρίσκο, ἔξω ἀπὸ τὰ Γιάννινα, ὅπου «ἓνα θόλι (τὸν) ἔστειλε ἥρωα στὸ ἡλύσιο περιθόλι».

Ἡ δευτέρα μεγάλη μετασολωμικὴ μορφή, εἶναι ὁ κερκυραῖος Κωσταντίνος Θεοτόκης. Ἄνθρωπος σοφὸς καὶ κάτοχος πολλῶν γλωσσῶν, ζωντανῶν καὶ νεκρῶν, ἔγραψε πρωτότυπα καὶ μεταφράσεις, ἔμμετρα καὶ πεζά, σὲ μιὰ γλώσσα γνήσια λαϊκὴ κερκυραϊκῆ. Οἱ μεταφράσεις του, ἂν καὶ μερικές κάπως σκληρές, εἶναι ἀξιολογώτατες. Μετάφρασε «Τὰ Γεωργικά» τοῦ Βιργίλιου καὶ τὸ «De rerum natura» τοῦ Λουκρήτιου ἀπὸ τὰ λατινικά. Τὸ τελευταῖο εἶναι ἀκόμα ἀνέκδοτο. Ἐπίσης τὸν «Ἑρμαν καὶ Δωροθέα» τοῦ Γκαίτε ἀπὸ τὰ γερμανικά, τὸν «Ὁθέλο», τὸ «Μάκβεθ», τὸ «Βασιλέα Ἰλλερ» καὶ τὴν «Τρικυμία» τοῦ Σαίξπηρ ἀπὸ τ' ἀγγλικά. Ἐπίσης τὴν «Σακουντάλα» τοῦ Καλιδάσα ἀπὸ τὰ

ινδικά και πρακритικά, κ' έσυμπλήρωσε τή μετάφραση του «Νάλα και Νταμαγιάντη» από τά ινδικά, πού άφησε άτέλειωτη ό Μάβιλης. Μιά φιλολογική του έργασία έπάνω στον «Έρωτόκριτο» του Κορνάρου, έμεινε ανέκδοτη, έχτος από τó μέρος πού δημοσίεψε ό Ξανθουδίδης στην κριτική έκδοση του έργου πού έπιμελήθηκε εκείνος. Κι' άν κρίνουμε από τó δημοσιευμένο απόσπασμα, ή έργασία εκείνη πρέπει νάναι άξιολογώτατη. Έπίσης ανέκδοτη άπόμεινε μιá ιστορία του Πόντου, παραγγελμένη από τó ύπουργείο των Έξωτερικών. Έπίσης μιá σειρά συνέττων του πρωτότυπων, άπ' όσο ξέρω δέν είδε ακόμα όλόκληρη τó φώς, και για τήν ώρα δέ μπορεί νά κριθεί ή άξία της. Μά όποιαδήποτε και νάναι ή άξία της άλλης του λογοτεχνικής και φιλολογικής έργασίας, τó σπουδαιότερο έργο του Θεοτόκη είναι τó διηγηματογραφικό του.

Σάν πεζογράφος ό Θεοτόκης παρουσιάστηκε με τó νεανικό του μυθιστόρημα «Η ζωή των βουνών», γραμμένο γαλλικά. Στην έλληνική λογοτεχνία παρουσιάστηκε με μιá σειρά ήθογραφικά και ιστορικά διηγήματα. Τά πρώτα είν' έμπνευσμένα από τή χωριάτικη ζωή της Κέρκυρας, όπου ζωγραφίζεται με δύναμη ή κατώτερη θέση, ή σχεδόν δουλική, πού έχει εκεί ή γυναίκα. Τó βαθύ άνθρωπιστικό του αίσθημα έκδηλώνεται καθαρώτατα στη νουβέλλα του «Τιμή και Χρήμα» και στό μυθιστόρημά του «Οί σκλάβοι στα δεσμά τους», όπου παρουσιάζει τούς ανθρώπους σκλάβους των οικονομικών συνθηκών της έποχής τους. Και τó άνθρωπιστικό του αυτό αίσθημα έκδηλώνεται και στις δυό τελευταίες του νουβέλλες, τόν «Κατάδικο» και τó «Ζωή κι' ό θάνατος του Καραβέλα». Τά δυό τελευταία είναι άσφαλώς τά σημαντικώτερα δημιουργικά έργα του Θεοτόκη και συγχρόνως τά σημαντικώτερα νεοελληνικά λογοτεχνικά έργα πού γραφήκανε στη δημοτική, για τήν όλη τους σύνθεση, τή σύντομη και περιεχτική, για τή μελετημένη τους φράση, για τή δύναμη των περιγραφών τους, για τή δύναμη της ψυχολογίας των ήρώων τους.

Στούς Έφτανήσιους λογοτέχνες ανήκουν επίσης ό Διονύσιος Μάργαρης, ό Αντρέας Μαρτζώνης, ό Τσακασιάνος, ό Σπύρος Ζαμπέλιος, ό Μπάμπης Άννινος, ό Μαυρόχης, ό Μαυρογιάννης, ό Σκιδαρέσης κι' ό άξιόλογος κερκυραίος λαϊκός ποιητής Σπύρος Περούλης.

Άν άδιαφορήσουμε για τó μέρος πού γεννήθηκε και προτιμήσουμε τήν καταγωγή και τις μαθητικές σπουδές, έφτανήσιος πρέπει νά θεωρηθεί κι' ό Γρηγόριος Ξενόπουλος. Είναι ίσως ό πιό γόνιμος έλληνας συγγραφέας. Έγραψε διηγήματα, μυθιστορήματα και δράματα, όσα κανείς άλλος έλληνας ως τά τώρα. Είναι ό ήθογράφος της παλαιάς ζακυνθινής κοινωνίας, καθώς και της Άθηναικής. Κατέχει όσο λίγοι τήν άρχιτεχτονική

τοῦ μυθιστορήματος καὶ τῆ σκηنيκὴν οἰκονομία τοῦ δράματος, γι' αὐτὸ ὡς τὰ τῶρα εἶναι ὁ ἀξιολογώτερος δραματικὸς συγγραφέας τῆς νέας λογοτεχνίας μας. Μερικὰ διηγήματά του εἶναι σωστά ἀριστοურγηματάκια κι' ὁ «Κακὸς δρόμος» του συναγωνίζεται ἀπὸ λογοτεχνικῆς πλευρᾶς μὲ τὰ καλύτερα ἔργα τοῦ Θεοτόκη.

Σήμερα ἐξακολουθοῦνε τὰ Ἑφτάνησα ν' ἀντιπροσωπεύονται στὰ νεοελληνικά γράμματα μὲ ἀξιόλογους ποιητὲς καὶ πεζογράφους, πού οἱ περισσότεροι γιὰ διάφορους λόγους ἔχουνε συγκεντρωθεῖ στὴν Ἀθήνα, ὅπου, ἄλλως τε, ἔχουνε συγκεντρωθεῖ κ' οἱ περισσότεροι λογοτέχνες, τῆς ἄλλης Ἑλλάδας. Θ' ἀναφέρω τοὺς ἀξιολογώτερους, χωρὶς καὶ νὰ δώσω χαρακτηρισμὸ τοῦ ἔργου τους, πού ἀκόμα θρίσκεται στὴν ἐξέλιξή του καὶ δὲν ἔχει ὀλοκληρωθεῖ: Καὶ τέτοιοι εἶναι ὁ λευκαδίτης Ἄγγελος Σικελιανός, ὁ κερκυραιο-θιακὸς Φῶτος Γιοφύλλης, οἱ κερκυραῖοι Νίκος Λευτεριώτης, Σπύρος Νικοκάβουρας, Σπύρος Κοντός, ἡ κερκυραῖα Εἰρήνη Δεντρινου καὶ Κατίνα Παπα, ὁ κεφαλλονίτης Μαραμπού, ὁ λευκαδίτης Νίκος Κατηφόρης, ὁ ζακυθινὸς Μίμης Πομόνης καὶ ὁ μοναδικὸς τσιριγώτης Κ. Δελακοβίας.

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

ΘΥΜΑΜΑΙ...

ΣΤΗ ΜΗΤΕΡΑ ΜΟΥ

Θυμᾶμαι πὼς δὲν ἔκλαμα ποτὲ μου.
Θυμᾶμαι πὸς ἡ καρδιά μου ἦταν ἀτσάλι.
Ξέρω σὶς τραγικὲς στιγμὲς τὴν πάλη
τῶν αἰσθημάτων ὄλων, μέσα θὲ μου,
ὅπου σὰν ταῦροι βόγγουν, νὰ δαμάζω,
γιατὶ σὶὸν λαντὸ μου πάντα τάζω
νὰ γίνω δυνατός. Καὶ τὴ ζωὴ μου
στοὺς ὄχλους σύμβολο νὰ τὴ στήσω.
καὶ τὸ γλυκὸ κρασί νὰ τὸ τρυγήσω
τῆς χαρᾶς, πὸς θὰ εὐφράναι τὴν ψυχὴ μου.
Φίλησα χεῖλη ἀδελφικά, σὰν ἡ σῶρα
τοῦ φριχτοῦ χωρισμοῦ εἶχε σημάνει,
καὶ κίνησα νὰ πάω πρὸς κάποια χώρα,
πὸς μείνε σὰ διειρεα βαθεῖα γλυκάνει,
καὶ τὴ θλίψη δὲν εἶχα νοιώσει ἐντὸς μου.
Ξένος γιὰ μένα ὁ στεναγμὸς τοῦ κόσμου.

Ἀθήνα, 1923.

ὦ! γαί! Πικρὰ ποτὲ μου νὰ θρηγήσω
δὲν τὸ θυμᾶμαι Ὅμως νὰ λιοτοῆσω
τὴν τρικυμιὰ πὸς σὶὴν ψυχὴ μου ἔχυμα,
καὶ μὲ πνιγ' ἄγρια τὸ δάκρυνο κῆμα,
σὶὸ λογισμό τῆς ξενιτιάς. σὰν εἶδα,
καθὼς ἐξύπνησα χωρὶς ἐλπίδα,
ἕνα πρῶτ' ἄρωστος σὶὴν κάμορά μου,
ξένες ψυχὲς νὰ στέκωνται κοτιὰ μου,
καὶ νὰ πονᾶνε, δίχως καὶ νὰ νοιάθουν
τὸν πόνο τὸν δικό μου, καὶ σὶὸ θάμπος
τοῦ ἀττικοῦ οὐρανοῦ. Ξεδιάλυτα, μητέρα,
τὴ μορφὴ σου. νὰ φέρονε τὴν ἡμέρα
σὶὴ ζωὴ μου, μὲ τὸ δικὸ τῆς λάμπος,
ἄξιος δὲν εἶμαι. Ἄς θαρφεῖ σὶὴ λήθη,
κι' ἄς πῶν τὸ θῆρη μου ἕνα παραμῦθι.

Γ. ΦΥΛΑΚΤΟΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΕΙΝΑΙ ΜΑΚΡΥΑ...

Είναι μ' ἐξαιρετική εὐχαρίστησή μου πού στο σημείωμά μου αὐτό ἀναγγέλλω στους φίλους τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων», πῶς τὸ περιοδικό μας θὰ συνεχίσει κανονικά τὴν ἔκδοσή του. Ἡ ὁμάδα τῶν φίλων τοῦ περιοδικοῦ, γιὰ τὴν ὁποία ἔγραψα στὰ δυὸ προηγούμενα τεύχη, ἐνδιαφέρθηκε τώρα ἐνεργότερα, καθὼς καὶ πάρα πολλοὶ ἄλλοι ἀπὸ τὴν Κύπρο· κ' ἔτσι στηριγμένο τώρα τὸ περιοδικό σὲ πιὸ γερὲς καὶ σίγουρες οἰκονομικὲς θάσεις θὰ συνεχίσει τὴν πνευματικὴ ἔργασία του γονιμότερα, πιστεύω, καὶ πιὸ καρποφόρα.

Βέβαια ἐγὼ δὲ θὰ ἔχω τώρα τὴν ἄμεση ἐπιβλεψὴ τοῦ περιοδικοῦ, ἐπειδὴ σὲ λίγο φεύγω ἀπὸ τὴν Κύπρο. Μά, ὅπως πολλές φορές τὸ τόνισα ἀπὸ τὴ στήλη αὐτή, τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» δὲν ἦταν προσωπικὴ μου ἔργασία μόνο μὰ ὄλων τῶν πνευματικῶν ἐργατῶν τῆς Κύπρου προστάθεια, — ἀδιάφορο ἂν τὰ ποικίλα θάρη τῆς ἔκδοσής των ἐπιβάρυναν μονάχα ἐμένα. Ἐγὼ δὲν ἤμουν παρὰ ὁ συνδετικὸς κρίκος τῶν διασκορπισμένων πνευματικῶν δυνάμεων τῆς Κύπρου, πού ἀπὸ τὸ 1934 ἀπόχτησαν τὸ κοινὸ ἐκφραστικὸ τους ὄργανο γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ καλλιέργεια τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Ἡ τιμητικὴ αὐτὴ εὐθύνη δὲ μοῦ δίνει κανέ-

να ἰδιαίτερο προνόμιο στὴν κίνηση αὐτή, κί' ἀπόδειξη εἶναι πῶς μπορεῖ νὰ συνεχιστεῖ καὶ χωρὶς τὴν ἄμεση καθοδήγησή μου.

Χαίρουμαι ἐξαιρετικὰ γι αὐτό, καὶ προπάντων γιὰτὴν μιὰ ἔργασία τόσο πλατιάς καὶ ζωτικῆς σημασίας γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς Κύπρου, μπαίνει στὴ νέα τῆς περίοδο κάτω ἀπὸ τὴ φωτισμένη διεύθυνση τοῦ ἀγαπητοῦ μου φίλου, τοῦ ἐξαιρετικοῦ ποιητῆ, διηγηματογράφου καὶ στοχαστῆ Νίκου Κρανιδιώτη. Γύρω του θρίσκεται ἕνα ἐπιτελεῖο πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν δημιουργῶν, πού καθένας ἀνάλαβε ὑπεύθυνα ἕνα ὀρισμένο τομέα τῆς εἰδικότητάς του, κ' ἔτσι ἡ ἔργασία τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» θὰ γίνεται τώρα πιὸ ὀργανωμένα καὶ συστηματικά.

Δὲ θὰ βγοῦν τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» ἔξω ἀπὸ τὶς γενικὲς γραμμὲς πού ὡς τώρα περπάτησαν, κ' οἱ γενικοὶ σκοποὶ τους θὰ εἶναι οἱ ἴδιοι. Μόνο πού τώρα τὸ θῆμα τους θὰ γίνε γοργότερο καὶ σταθερότερο, θὰ πάρουν καινούργιο αἶμα καὶ νέες δυνάμεις, καὶ θὰ δοῦν μὲ πιὸ συγχρονισμένο μάτι ὄλα τὰ ζωντανὰ προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τὸν πνευματικὸ ἄνθρωπο σήμερα. Κ' ἐλπίζω, εἶμαι βέβαιος, πῶς, ὅτι ἔγραψα στὸ προηγούμενο σημείωμά μου, θὰ πραγματοποιηθεῖ τώρα: θὰ δούλέψουνε τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» πιὸ γόνιμα καὶ πιὸ εὐτυχισμένα γιὰ τὴν πνευματικὴ καλ-

λιέργεια τοῦ λαοῦ μας, καὶ θ' ἀπολαύσουν τὸ πλούσιο θέρισμα τῆς μεστωμένης καρποφορίας ἔπειτ' ἀπὸ τόσους μόχθους. Γιατί θὰ κάνουν πάντα τὴν ἐργασία τους μὲ σύστημα καὶ καλὰ ὀργανωμένη προσπάθεια, μὲ περίσκεψη καὶ πίστη, τίμια κ' εὐσυνείδητα, μὲ τὸ πνεῦμα λεύτερο, μ' ὄρθια τὴν ψυχὴ καὶ γενναία καρδιά, γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τοὺς καθαρούς, εὐγενικοὺς κὶ ἀνώτερους σκοποὺς των.

Τὸ καλὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα δὲ θὰ ρθεῖ βέβαια ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη. Θὰ χρειαστοῦν ἀγῶνες ἀκόμη πολλοὶ κὶ ἀκαταπόνητη ἐνέργεια, μόχθοι καὶ θυσίες καὶ ὀδύνες,— μὰ κάποτε θὰ ρθεῖ.

Γιατί τὸ τέλος εἶναι μακρὰ ἀκόμη: καὶ τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» τὸ τέλος καὶ τῆς πνευματικῆς καλλιέργειας τοῦ λαοῦ μας. Εἶναι πολλὰ ἀκόμη πού πρέπει νὰ γίνουν, πολλὰ πού πρέπει νὰ γίνουν καλύτερα. Ποτέ ὁ εὐσυνείδητος πνευματικὸς δημιουργὸς δὲν μπορεῖ νὰ μείνει εὐχαριστημένος κ' ἱκανοποιημένος μόνο μὲ ὅ,τι ἔκανε, ὅσο κι ἂν τοῦτο εἶναι ἄξιο. Στὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων πάνω ἀπὸ τὸ ἄξιο καὶ τὸ καλὸ ὑπάρχει πάντα τὸ καλύτερο καὶ τὸ ἀξιώτερο. Ὅσο πιὸ ψηλὰ ἀνεβαίνει κανένας, τόσο καὶ πιὸ πλατιοὺς ὀρίζοντες ἀγναντεύει πού πρέπει νὰ τοὺς γνωρίσει.

Τὸ τέλος, λοιπὸν, εἶναι μακρὰ... Κὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ προνόμιο γιὰ τοὺς τωρινούς ἐργάτες τῶν «Κυπριακῶν

Γραμμάτων»: γιατί θὰ ἔχουν νὰ δουλέψουν σὲ πολλὰ νέα πεδία, σ' αἰτήματα καινούργια ν' ἀπαντήσουν, παρθένες περιοχὲς νὰ ἐξερευνήσουν. Καὶ θέβαια εἶν' ἓνα προνόμιο πού τοὺς δημιουργεῖ κ' εὐθύνες μεγάλες: νὰ συνεχίσουν ἄξια μιὰ προσπάθεια πού πρωτεργάτες τῆς ἦταν κὶ αὐτοί, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν ἀπλώσουν καὶ σὲ νέους δρόμους, μὲ νέο πνεῦμα καὶ πλούσιες δυνάμεις ἀποδοτικές.

Δὲν ἔχω κανένα δισταγμὸ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τους. Οἱ περισσότεροὶ μοιράστηκαν μαζί μου τὴν ὀδυνηρὴ πείρα τόσων χρόνων, γνώρισαν, δοκίμασαν κ' ἔζησαν τίς δυσκολίες τοῦ περιοδικοῦ, γι αὐτὸ καὶ ζήτησαν τώρα νὰ τὸ στηρίξουν σὲ καλύτερες θάσεις. Ξαίρουν τίς κακοτοπιὲς καὶ θὰ κατορθώσουν νὰ μὴ πέσουν σ' αὐτές. Ἔχουν ξεκαθαρισμένους τοὺς σκοποὺς των, ὀρισμένη προοπτική, πλούσιες δυνάμεις καὶ διάθεση ἐργασίας. Καὶ θὰ τραθήξουνε μπροστὰ χωρὶς ἔνδοιασμούς, δίχως νὰ λυγίσουν.

Κὶ ὁ πρῶτος πού θὰ χραεῖ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τους θὰ εἶμαι ἐγώ, γιατί ὅσο μικρὴ κι ἂν εἶναι ἡ συμβολὴ μου στὰ «Κυπριακὰ Γράμματα», τὰ νιώθω σὰν τὸ μοναδικὸ κὶ ἀγαπητὸ μου πνευματικὸ παιδί, πού θέλω ν' ἀνθρωθεῖ καὶ νὰ δράσει πλατιά καὶ γόνιμα μέσα στὸν ἑλληνικὸ πνευματικὸ κόσμο. Γι αὐτὸ, ὅσο μακρὰ κὶ ἂν εἶμαι ἀπὸ τὴν Κύπρο, λίγο ἢ πολὺ καιρὸ, πάντα θὰ ἐνδιαφέρομαι γι αὐτὰ μὲ κάθε τρό-

πο και δὲ θὰ τοὺς λείπει ἡ μικρὴ βοήθειά μου.

Ὅμως, καὶ στὴ νέα περίοδο τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» ζητῶ πάλι τὴν ἀρωγὴ ὄλων, ἠθικὴ καὶ ὕλική. Ἔτσι πού πλαταίνει τώρα τὸ περιοδικό μας, πρέπει νὰ τὸ ἀγκαλιάσουν πιὸ στενά, μὲ στοργὴ μεγαλύτερη, ὄλοι οἱ πνευματικοὶ ἐργάτες τῆς Κύπρου, νὰ τοῦ δώσουν ἀμέριστη τὴν ὑποστήριξή του, νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν πλούσια καὶ ὑψηλὴ τὴ ζωὴ του, νὰ τὸ κάνουν πραγματικὸ ἐκφραστικὸ ὄργανο ὄλων τῶν ζωντανῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου μας. Τὴν ἐμπιστοσύνη, πού ὄλοι δείχνανε στὸ περιοδικὸ κάτω ἀπὸ τὴ διεύθυνσή μου—καὶ γιὰ τὴν ὁποία εὐχαριστῶ ὄλους—τὴν ἴδια καὶ ἰσχυρότερη πρέπει νὰ τοῦ δείχνουν καὶ τώρα, γιὰ νὰ μπορέσει μὲ τὴν κοινὴ βοήθεια ὄλων νὰ πραγματοποιήσει πιὸ ἀνετα τοὺς σκοπούς των. Ἡ τιμὴ κάθε ἐπιτυχίας τοῦ περιοδικοῦ μας, θ' ἀνήκει σ' ὄλους.

Γι' αὐτὸ, μαζί μὲ τοὺς θερμοὺς χαιρετισμούς μου πού στέλνω σ' ὄλους τοὺς γνωστούς καὶ ἀγνωστούς μου φίλους καὶ ἀναγνώστες τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» καὶ στὸν ἑλληνικὸ κυπριακὸ λαό, καλῶ ὄλους τοὺς πνευματικούς ἐργάτες τῆς Κύπρου, τοὺς πνευματικούς ὀργανισμούς καὶ τὶς πικίλες ὀργανώσεις, νὰ τὰ βοηθήσουν μ' ὄλη τους τὴν καρδιά στὴ νέα τους ἐξόρμηση, καὶ καταλέγω μὲ τὴν ἀγαπημένη μου ἐκκλήση: "Ὅσοι πιστοί!...."

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ἡ ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΘΕΣΗ "ΦΙΛΟΤΕΧΝΩΝ"

Μερικὲς σκέψεις.

Τὴν δευτέρη ἐκθεση τῶν Φιλοτέχνων, πού ἀνοίξει γιὰ δεκαπέντε μέρες στὸν Σύλλογον τῶν Ἀποφαιτῶν τοῦ Παγκυπριοῦ Γυμνασίου, τὴν θάσταξαν στοὺς ὤμους τῶν κυρίως τρεῖς ζωγράφοι. Ἡ διαρροὴ πού παρετηρήθη ὀφείλεται στὴν προσωρινὴ ἀπουσία ἀπὸ τὴν Κύπρο παλαιῶν του μελῶν, δὲν μπορεῖ δὲ νὰ θεωρηθῆ ἀναπλήρωση ἢ συμβολὴ ἐνὸς μόνου ζωγράφου. Παρ' ὅλα αὐτὰ εἶναι μὲ πολλὴ ἱκανοποίηση πού βλέπουμε τὴν ἀσφαλῆ καὶ θετικὴ ἐξέλιξη ὄλων στὴν γραμμὴ πού ἔχουν διαλέξει, καὶ ὅσοι παρακολουθοῦν ἀπὸ κοντὰ τὴν κίνηση θὰ ἔχουν ἐκπλαγῆ μὲ τὰ λάδια καὶ τὰ δυναμικὰ σχέδια τοῦ Θεόδωρου Κάνθου, τὰ λάδια καὶ ἀκουαρέλλες τῆς Μαρίας Τοφαριδίου καὶ τοῦ Μίκη Μιχαηλίδη, θὰ χαροῦν τὸ «φθινόπωρο» τοῦ Νεοπτολέμου Μιχαηλίδη καὶ τὴν ἐλευθερία στὴν ἀκουαρέλλα Ἄγ. Ἡρακλειδίου τοῦ Νάταρ. Ἀνεξέλικτη, ἀλλὰ σταθερὴ τὴν μοναδικὴ τῆς ἀκουαρέλλα ἢ Χρυστόλλα Ἰωαννίδου καὶ μὲ ὑπόσχεση ὁ Μάριος Λοιζίδης μὲ τὴν εὐαίσθητὴ ἀπόδοση τῆς ὕλης στὸ Βουνὸ τοῦ Καραβά.

Ἡ Δεύτερη Ἐκθεση τῶν «Φιλοτέχνων» συνεχέντροσε λιγνότερους ἐπισκέπτες ἀπὸ τὴν πρώτην πρὸ δύο ἐτῶν καὶ ἴσως αὐτὸ νὰ ὀφείλεται σὲ ἑλλιπὴ ὀργάνωση καὶ στὸ γεγονός πὼς ἡ πρώτη μὲ τὸν 900 τῆς ἐπισκέπτες ἔγινε εὐθύς μετὰ τὸν πόλεμον, ὅταν κάθε κίνηση τοῦ εἶδους αὐτοῦ εἶχε σταματήσει.

Νομίζω πὼς δὲν ἀξίζει, κανεὶς νὰ ἀγανακτῆ καὶ νὰ ἐκφράξῃ τὸν οἶκτον του γιὰ τὴν ἀπουσία τῶσων καὶ τῶσων πού ἔπρεπε νὰ δοῦν τὴν ἐκθεσὴ καλῶτερα νὰ θῆ κανεὶς τὴν κατάστασιν ρεαλιστικὰ καὶ νὰ σκεφθῆ ἂν μπορεῖ νὰ τὴν καλυτερεύσῃ. Ἡ καλλιτεχνικὴ κίνηση στὴν Κύπρο εἶναι σχετικὰ νέα καὶ παρ' ὅλα πού μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς γιὰ τὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν ἄλλεμψι αἰσθητικῆς ἀνάγκης τοῦ κόσμου, νὰ

βλέπη και να συζητή την Τέχνη, ίσως να φταίνε λίγο και οι ίδιοι οι ζωγράφοι, που δεν αντιμετώπισαν συστηματικά και οργανωμένα την κατάσταση. Η πραγματικότητα είναι πως υπάρχει πολλή καλλιτεχνική δημιουργία στον τόπο, και πολύ λίγοι που ενδιαφέρονται να την δουν και την αγοράσουν. Στην ουσία οι περισσότεροι ζωγράφοι δουλεύουν έρασιτεχνικά. Και αν μέσα σ' αυτούς υπάρχουν άνθρωποι που έχουν αφιερώσει και αφιερώνουν πολύτιμο μέρος της ζωής και της δυναμικότητός των για την Τέχνη, είναι πικρή αλήθεια πως σχεδόν κανείς δεν έχει τα μέσα να ζητήσει αποκλειστικά γι' αυτήν.

Αν λοιπόν, οι ζωγράφοι δουλεύουν για τον εαυτό τους, όταν μπορούν, για την χαρά της δουλειάς και για ανάγκη δημιουργική, με τη βοήθεια των μέσων που τους δίδουν οι ποικίλες και ξένες προς την τέχνην ασχολίες τους, έχουν πλούσια την ανταμοιβή στην χαρά αυτή και πρέπει να μένουν ικανοποιημένοι παρ' όλην την ρομαντική κότητα της υποθέσεως.

Τη στιγμή όμως που εκθέτουν τη δουλειά τους τὰ ζήτημα προσλαμβάνει κοινωνικό χαρακτήρα που πρέπει να επιδιώκει ωρισμένους σκοπούς.

Α—Νά καλλιεργήσει αισθητικά τὸ κοινόν.

Β—Νάι ἀποκτήσουν οἱ ζωγράφοι τὴν ἐκτίμησιν τοῦ κοινοῦ αὐτοῦ.

Γ—Νά πουλήσουν τὴν δουλειά τους οἱ ζωγράφοι, καὶ γιὰ τὴν οικονομική τους ἐνίσχυση καὶ γιὰ νὰ τοποθετήσουν τὸ ἔργο τους σὲ ζωντανὸ περιβάλλον. Γι' αὐτό, μοῦ φαίνεται, πὼς ἡ στάσις τῶν «Φιλοτέχνων», ποὺ ἐξέθεσαν τώρα δύο φορὲς χωρὶς νὰ θάλουν τιμὲς εἰς τὰ ἔργα τους δὲν εἶναι καθόλου δικαιολογημένη καὶ ὑγιής.

Μόνον ἀνὸργανωθοῦν ὅλοι οἱ ζωγράφοι σὲ σώμα θὰ κατορθώσουν νὰ ἔλθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν κόσμον. Οἱ ἐκθέσεις δὲν εἶναι ὁ μόνος τρόπος ἐπαφῆς. Καὶ νομίζω πὼς τὸ κοινὸ μας ἔχει ἀσφαλῶς τὴν ἀναγκαίαν εὐαισθησία καὶ κρίσιν, ὥστε νὰ μπόρῃ νὰ ἐκτίμησιν καὶ νὰ ἀγαπήσῃ

τὴν δουλειά τῶν πνευματικῶν τοῦ ἀνθρώπου.

"Άλλως ἡ ἀδιαφορία τοῦ κοινοῦ θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ θὰ κινδυνεύουμε νὰ ἀντιμετωπίσουμε καὶ στὸ μέλλον ἐκθέσεις σὰν καὶ τὴν περσινὴν τοῦ Βρετανικοῦ Ἰνστιτούτου εἰς τὴν ὁποίαν ἐξετέθησαν 239 ἔργα καὶ ἐπαλήθησαν μόνον τέσσερα (4).

Α. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

—000—

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Περγαλινοῦ: Νεότευκτη φορηγίδα. Ποιήματα. Ἀλεξάνδρεια 1947, σ. 30.

Α. Γιαγίδη: Δημήτριος Λιπέρτης, ὁ ποιητὴς τοῦ λαοῦ. Λευκοσία 1947, σ. 4.

Θ Τέμπον: Ἀπὸ λοξὴ γωνιά. Ἀθήνα, σ. 96.

Ἰπουργεῖον Τύπου καὶ Πληροφοριῶν: Ἡ ἐναντιὸν τῆς Ἑλλάδος ἐπιβουλή. Ἀθήνα 1947, σ. 176.

UNO Balkans Investigation Commission. p. p. 23.

F. A. Voigt: Greece, the Empire and the United States. p.p. 22.

Les Eclésiastiques Grecs victimes des bandits communistes. Athènes 1947, p. p. 23.

Charles Campros: Bestiari Poemas. Tolosa 1947, p p 88.

Abat Josèp Dalvat: Gramatica Occitana. Tolosa p p. 177.

Φ. Γιοφύλλη: Τὸ τραγοῦδι τῆς Ἀθήνας. Ἀθήνα 1947, σ. 80.

Πέτρον Πέννα: Φωνὴ ἀπὸ τὴν Μακεδονία. Ἀθήνα 1947, σ. 20.

Ἡ Κύπρος διεκδικεῖ... Λονδίνο 1947, σ. 76

Χρ. Ἀγαπίου: Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ 1948. Λευκοσία, σ. 128.

Παν Κανελλοπούλου: Ὁλιβερ Κρόμβελ. Ἀθήνα 1947, σ. 116.

Γ. Γεωργιάδη Ἀρνάκη: Οἱ πρῶτοι Ὀθωμανοί. Ἀθήνα 1947, σ. 248.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΒΒ' ΤΟΜΟΥ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

Βακαλό Έλένης: Χορικό 239.
Δημητριάδη Δημ.: Έρωτικό
φθινόπωρο 219.

Διανέλλον Ι.: Όνειροφαντασία
280, Γατούλα 281.

Δικταίου Άρη: Domine canis
37, Ειρήνη 38.

Δρουσιώτη Πυθ.: Επίκληση
272.

Έδαγγελίδη Δ.: Όνειρα, Άμφι-
βολία 99.

Καραπάνου Γ.: Άγάπης τρα-
γουδι 45.

Κλόκκαρη Α.: Τò πάληωμαν
του Κουστρουπλή τζιαί του Κω-
στιατά 42.

Κρασιδιώτη Νικου: Τò τρα-
γουδι των προγόνων 4, Τà καρά-
βια 5, Τò ποίημα της ζωής μας,
Άρσενούτης 6, Έλλάδα του 1945,
Με τὰ πουλιά που θά φύγουν... 69,
Φυγή, Έρημωση 70, Έδω που
ήρθαμε, Έχεις τή δύναμη 71, Τò
τραγουδι της Δευτεριάς 141,
«Σπήλαιον ληστών», Έλεγείο ΙΙ
142, Η νοσταλγία του ναύτη 228,
Θά γιορτάσουμε πάλι την Άνοιξη
247.

Κριναίου Παύλου: Τ' ομοίω-
μα του Άρχαγγέλου 23, Η φυλή
των άτσιγγάνων 24, Τò έγκώμιο
του Αιγαίου 163, Ό γυρισμός του
πολεμιστή 279.

Λαγκάδη Πάρη: Έλλάδα, Τήν
εύτυχία 281.

Λυσιώτη Σάνθου: Στο παιδια-
τρικό τμήμα 18.

Μάγνη Πέτρου: Επίγραμμα
108, Στά γραφτά, Γ' λόγος προς
Νικόδημον 109.

Παπαδόουκα Π.: Ένδιάμεσοι
σταθμοί 162.

Προεστόπουλου Ν.: Κύπρος 3,
Τάνταλου Θ.: Πάθος 42.

Ταρσούλη Άθηνās: Μετέωρο
19.

Φυλακίου Γ.: Άρχισυντάχτης,
Σίσοφοι 30, Χειμώνας μες στην ά-
νοιξη 171, Όνειρο και ζωή 252,
Θυμάμαι... 291.

Χ.Κ.: Τριαντάφυλλα, τριαντά-
φυλλα... 24, 71, 153.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Eliot, T.S. (μετ. Α. Ίωάννου):
Οί κούφιοι άνθρωποι 87. Ένα
τραγουδι για τον Συμεών 90, Τα
ξίδι των Μάγων 91, La Figlia
che Piange 92.

Keats John (μετ. Κ. Χρ.): Στο
φθινόπωρο 257.

Όμήρου (μετ. Π. Μαρκάκη):
Στην Άφροδίτη 29.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ

Πανάρετου Α.: Ό Πραματευ-
τής η το Τραούιν του θέρου 211.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Κρασιδιώτη Νικου: Α. Γά-
βρη «Τζιηλαδήματα» 53.

Προυσή Κώστα: Στράτη
Τσίρικα «Προτελευταίος χαιρετι-
σμός και τò Ίσπανικό δρατό-
ριο» 130.

ΔΙΗΓΗΜΑ—ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

Βουτυρά Δ.: Μια πλήμμυρα,
ένας χείμαρρος 35.

Βραχίμη Νικου: Άλέξα 143,
Έλ Όλιβο 272.

Γαλανού Ειρήνης: Στην Πόλη
του Θεσεία 72, 172.

Λουντέμη Μ.: Ό «μητρα-
λοίας» 248.

Ρουσιιά Μαρίας: Ό χορός των

πεινασμένων μαγείρων 7, 110,
"Ένα ποτήρι νερό 223.

Φλώρου Παύλου: Στο φύσημα
του μελετημοῦ 25.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Προσῆ Κώστα: Α. Τερζά-
κη «Η Πριγκηπέσσα 'Ιζαμπά»
54, Μυριβήλη «Ο Πάν» 55,
Γ. Μπεράτη «Το πλατὺ πο-
τάμι» 56, Η. Βενέζη «Ὁρα πο-
λέμου» 57, Μαρίας Ρουσι-
σιᾶ «Γιὰ τὸ Δίκιο στὴ Μέση
'Ανατολή» 58, Π. Φλώρου «Ἡ
ξένη» 192, Ν. Ρουσιανοῦ «Ἐ-
φιατὰ σκαλοπάτια» 193, Μαρίας
Χατζηνάκου «Ἄλυσίδες» 194, Ν.
Κατηφόρη «Ὁ Ἄρχοντας κι
ἄλλα διηγήματα» 194, Ἀ. Ἰννί-
νου «Ὀνειρα κάτω ἀπὸ ἕνα κομ-
μάτι οὐρανὸ» 195, Θ. Μαρσέλ-
λου «Χρυσὰ Βουνὰ» 196, Τα-
τιάνας Γκριτίση Μιλλιέξ
«Πλατεία Θεοσίου» 263.

ΔΡΑΜΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

Τερζάκη Ἀγγελου: Νύχτα στὴ
Μεσόγειο 154.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Ἐυαγγελίδη Δ.: Ἡ Κατερίνα
στὴν Κύπρο 130

Φυλακτοῦ Γ.: Νέο Λυρικό:
Τζῶν Ἐρβιν «Τζῶν Φέργκινσον»
195.

ΜΕΛΕΤΗ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ

Ἀθανασιάδη Τάσου: Ὁ Φῶ-
τος Πολίτης, ἕνας πνευματικὸς ἡ-
γέτης 31.

Θεῦλου Ἀλκη: Κ. Καβάφης
100.

Καραντώνη Α.: Ὁ Παλαμᾶς
καὶ ἡ μουσικὴ 165.

Μαρίνου Γ.: Ἡ γεωλογικὴ κα-

τασκευὴ τῆς Κύπρου καὶ ὁ ὄρυκτός
της πλούτος 253.

Παράσχου Κλ.: Ἡμερολόγιο
δίχως ἡμερομηνίας 93.

Σίδερη Γ.: Οἱ πρῶτες θεατρι-
κὲς ἀσχολίαι τοῦ Χρηστομάνου 39.

Σπανδωνίδη Π.: Προϋποθέσεις
γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ νέου Ἑλλη-
νισμοῦ 226.

Σπαταλά Γερ.: Ἡ λογοτεχνία
στὴν Ἐφτάνησο 240, 282.

Σπυριδάκη Κ.: Φράγκοι καὶ Κύ-
προς 20, Ἡ πνευματικὴ Κύπρος
στὴν ἀρχαιότητα 84, Ὁ ἔθνικὸς
ἑλληνικὸς χαρακτήρας τῆς Κύπρου
μέσα στοὺς αἰῶνες 158, Ἡ οἰκο-
νομικὴ πολιτικὴ τῶν βασιλέων τῆς
ἀρχαίας Κύπρου 229.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Carrières Marcel (μετ. Π. Π.):
Γιὰ ἕνα νέο Λυρικὸν ἀνθρωπι-
σμὸ 43.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Προσῆ Κώστα: I. Μ. Πα-
ναγιωτοπούλου «Ὁμιλίαι τῆς
γυμνῆς ψυχῆς» 51, Βασ. Λαούθ-
δα «Σόλων ὁ Νομοθέτης» 121,
Κατερίνας I. Κακούρη
«Προαισθητικὲς μορφὲς θεάτρου»
123, Χρ. Εὐελπίδη «Ἡ μυ-
θιστορηματικὴ λογοτεχνία» 125,
Κλ. Παράσχου «Χρονικὸ»
127, Στρατηγοῦ Μακρυ-
γιάννη «Ἀπομνημονεύματα»
129, Γ. Σεφέρη «Δοκιμὲς» καὶ
«Ἐρωτόκριτος» 188, Γ. Πιερί-
δη «Ὁ Καβάφης» 189, Κ. Ν.
Κωνσταντινίδη «Ἡ Ρό-
δος ἕνα τραγούδι» 190, R. Mil-
liex «A l' école du peuple
Grec» 190, Institut Fran-
çais d' Athènes «Bulletin
Analytique de Bibliographie Hel-
lenique» 264.

Σοφοκλέους Θ.: Bruno La-

vagnini «Alle fonti della Pisanella» 125.

Σπυριδάκι Κ.: Στιλπ. Κυριακίδου «Γλώσσα και λαϊκός πολιτισμός τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων» 47 καὶ «Τὰ βόρεια ἐθνολογικὰ σύνορα τοῦ Ἑλληνισμοῦ» 48, Μ. Τριανταφυλλίδη «Οἱ ξένες γλώσσες καὶ ἡ ἀγωγή» 49, Δ. Ζακνθηνίου «Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι» 117, Ἀλ. Διομήδη «Αἱ Σλαβικαὶ ἐπιδρομαὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πολιτικὴ τοῦ Βυζαντίου» 119, Ρ. Δικαίος «A Guide of Cyprus Museum» 184, «Ζημίαι τῶν ἀρχαιοτήτων ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῶν στρατῶν κατοχῆς» 185, Κ. Ἀμάντου «Τὰ γράμματα εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν» 186.

Φλώρον Π.: Ἀ. Χατζηγιάκη «Τ. Ἀσπροπόταμο Πίνδου» 191.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Προυσὴ Κώστα: Ὁ Κυπριακὸς ἀγῶνας 46, Ἑλληνικὸς Πνευ-

ματικὸς Ὅμιλος Κύπρου 116, Κυπριακὸ μυθιστόρημα 182, Πρὸ τοῦ τέλους...258, Τὸ τέλος εἶναι μακρὰ... 292.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Διαμαντῆ Α.: Ἡ ἐθνολογικὴ Συλλογὴ τοῦ κ. Ν. Δικαίου 260, Ἡ δευτέρη ἐκδοσις «Φιλοτέχνων» 294.

Κυπριακῶν Γραμμάτων: Ἀναγκαία δήλωσις 210.

Προυσὴ Κώστα: Τὸ ἑλληνικὸ παιδικὸ βιβλίον 59.

Στυλιανοῦ Κ.: Γαλλικὴ πνευματικὴ ζωὴ 132, 196.

Χ.: Ἡ ἐτήσια κυπριακὴ ἐκδοσις τέχνης 196.

Ἀλληλογραφία 63, 204.

Εἰδήσεις 60, 133, 198.

Νέα Βιβλία 62, 134, 200, 265, 295

Τύπος 61, 134, 201, 265, 270.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Delacroix: Οἱ σφαγὲς τῆς Χίου 261.